

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ซึ่งในบทนี้ได้กล่าวถึงการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา การบริหารงานกิจการนักเรียน กิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนกับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ครูอาจารย์กับการส่งเสริม การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ประถมศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบทวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 แบ่งเป็นสี่ระดับคือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และ ระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 12) รัฐบาลให้ความสำคัญ ต่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษามากยิ่งขึ้นกว่าการจัดการศึกษาในระดับอื่น ๆ เพราะเป็น ระดับที่ต้องรับภารกิจวางรากฐานในการพัฒนาเยาวชนของชาติ เป็นการจัดการศึกษาให้กับ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ หากการศึกษาระดับนี้จัดได้ดีถูกต้องเหมาะสม จะส่งผลให้ ประเทศชาติมั่นคงในที่สุด (สมาน แสงมะลิ. 2525 : 1) การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา จะสามารถบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ในระดับใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารของหน่วยงาน ทุกระดับ นับตั้งแต่กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอ จนกระทั่งถึงโรงเรียน โดยถือว่าโรงเรียนซึ่งแม้จะเป็นหน่วยงานที่เล็กที่สุดแต่ก็จัดว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำนโยบายและหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กโดยตรง ส่วนหน่วยงาน ระดับอื่น ๆ มีหน้าที่คอยดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุดเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2526 : คำนำ)

การบริหารโรงเรียนตามทัศนะของ ญูญู สาธร (2519 : 10) มีความเห็นว่าการบริหารโรงเรียนหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุกด้าน เช่น ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม เพื่อให้มีคุณภาพทั้งในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นแบบแผน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในขณะที่ วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และ สุพิชญา ธีระกุล (2520 : 13) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้การบริหารทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ส่วน สมบูรณ์ พรหมภาพ (2521 : 8) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ความรับผิดชอบทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคม ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สำหรับ นิพนธ์ กินาวงศ์ (2523 : 12) ได้กล่าวถึงการบริหารโรงเรียนว่า หมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเรียกว่าผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

สำหรับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนต้องบริหารงานให้ครอบคลุมภารกิจหลักตามขอบข่ายงานที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักว่า เป้าหมายสูงสุดในการบริหารโรงเรียนคือพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ดังนั้นต้องปฏิบัติงานตามภารกิจหลักในการบริหารโรงเรียนให้ครบถ้วน (เชาวน์ มณีวงศ์. 2533 : 6) ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนมีหกงานคือ งานหลักสูตรและการสอน งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานงบประมาณและธุรการ และงานประชาสัมพันธ์กับชุมชน (วิจิตร ภัคคีรัตน์. 2526 : 269) สำหรับ พันัส หันนาคินทร์ (2513 : 49 - 50) ได้สรุปงานสำคัญ ๆ ของโรงเรียนว่า แบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ สามหมวดคือ งานวิชาการ การบริการนักเรียนและงานด้านธุรการ และงานบริหารทั่วไป ในทำนองเดียวกัน เชาวน์ มณีวงศ์ (2533 : 8) ย้ำว่า ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนสามประการคือ การบริหารด้านวิชาการ การบริหารด้านกิจการนักเรียน และการบริหารงานธุรการ ส่วน สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ข : 27) ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาหกประการคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จึงสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม การบริหารโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร โดยปฏิบัติงานให้ครอบคลุมภารกิจหลักหกด้านคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การบริหารงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งผู้บริหารต้องปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ภิญญา สาร (2523 : 388) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึงการบริหารและนิเทศบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งได้แก่ การสำรวจเด็กเข้าเกณฑ์ การรับนักเรียน การทำทะเบียนเกี่ยวกับนักเรียน การจัดชั้นเรียน การปกครอง การรักษาระเบียบวินัย การโอนย้ายนักเรียน และการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2525 : 85) ได้เสนอว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึงการบริหารกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน สำหรับ ปกรณ์ ศรีคอนไผ่ (2530 : 129) อธิบายว่า การบริหารกิจการนักเรียนเป็นการวางแผนบริหารนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ การแนะแนววินัย การจัดสวัสดิการให้นักเรียน เป็นกิจกรรมที่ให้ออกเหนือการเรียนการสอนในห้องเรียน ส่วน อีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2534 : 4) ให้นิยามว่า การบริหารกิจการนักเรียนเป็นภารกิจหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนปกติขึ้น เพื่อบริการให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาการด้านต่าง ๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ จนสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่น ๆ ได้ดี มีคุณภาพเหมาะสม จะออกไปทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ในโลกของการทำงานอาชีพต่อไป กิจกรรมเช่นว่านั้น ได้แก่ กิจกรรมนักเรียน บริการแนะแนว บริการอาหารกลางวัน บริการห้องสมุด และบริการสุขภาพอนามัย เป็นต้น

สำหรับขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน ทริปป์ (Tripp. 1970 : 74 - 76) เสนอขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียนอย่างกว้าง ๆ ออกเป็น 4 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ด้านสวัสดิการ เช่น บริการแนะแนว บริการสุขภาพอนามัย บริการอาหาร เป็นต้น
 2. ด้านการควบคุม เช่น การรับเด็กเข้าเรียน งานทะเบียนต่าง ๆ การควบคุมทางวินัยและการลงโทษ เป็นต้น
 3. ด้านกิจกรรมร่วมหลักสูตร เช่น สถานักเรียน กิจกรรมด้านสังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น
 4. ด้านการสอน เช่น การสอนซ่อมเสริม การสอนในเวลาพิเศษ เป็นต้น
- เฟเบอร์ และ เชียร์อน (Faber and Shearon. 1970 : 213) ได้ให้แนวคิด ว่า การบริหารกิจการนักเรียนมีขอบข่ายกว้างขวางขนาดใด ขึ้นอยู่กับขนาดและระดับของ สถานศึกษานั้น ๆ เป็นสำคัญ แต่ก็ได้ให้ข้อสังเกตว่า ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาระดับใด การบริหารกิจการนักเรียนควรครอบคลุมถึงภารกิจ 7 ประการ ดังนี้

1. การสำรวจนักเรียนในห้องที่การศึกษาที่รับผิดชอบ
2. การจัดรายการปฐมนิเทศสำหรับนักเรียน
3. การจัดบริการแนะแนว
4. การจัดบริการเพื่อสุขภาพอนามัย
5. การจัดระเบียบนักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล
6. การประเมินผลความเจริญงอกงามของเด็กนักเรียน
7. วินัยและการแก้ปัญหาทางวินัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ข : 20) ได้แบ่งขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียนดังนี้

1. กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ประถมศึกษา 2523 ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

- 1.1 การจัดเขตบริการ
- 1.2 การจัดทำสำมะโนนักเรียน
- 1.3 การเกณฑ์-การรับนักเรียนเข้าเรียน
- 1.4 การแก้ปัญหาหานักเรียนขาดเรียน

2. กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน

- 2.1 การบริการสุขภาพ
- 2.2 การจัดอาหารกลางวัน
- 2.3 การบริการแนะแนว
- 2.4 การบริการนักเรียนขาดแคลน
- 2.5 ทุนการศึกษา

3. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

- 3.1 กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
- 3.2 กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน
- 3.3 กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ
- 3.4 กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- 3.5 การจัดทัศนศึกษา
- 3.6 การจัดกีฬา
- 3.7 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน
- 3.8 การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน

4. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า

- 4.1 การติดตามผลนักเรียน

4.2 การตั้งสมาคมศิษย์เก่า

4.3 การสรรหาและยกย่องคนดีดีเด่นประจำห้องดินและชุมชน

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึงการบริหารกิจการต่าง ๆ และ
 นิเทศกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่ง
 มีขอบข่ายครอบคลุมถึงเรื่องงานด้านกิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถม
 ศึกษา 2523 ระเบียบที่เกี่ยวข้องและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น การจัดทำเชตบริการ
 การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน เช่น บริการสุขภาพ
 อนามัย บริการอาหารกลางวัน กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน และกิจกรรมสร้าง
 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า

กิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

คำว่า "กิจกรรมนักเรียน" นี้มีผู้เรียกแตกต่างกันทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
 ทั้งนี้เพราะยังไม่มีผู้ใดบัญญัติชื่อกิจกรรมประเภทนี้ให้เป็นคำสากลขึ้นมา แต่สำหรับประเทศไทย
 นั้นเดิมเรียกคำประเภทนี้ว่า "กิจกรรมนอกหลักสูตร" ต่อมาเรียกชื่อกิจกรรมนี้ว่า "กิจกรรม
 นักเรียน" (ประภาพรรณ สุวรรณสุข. 2526 : 7)

กิจกรรมนักเรียนตามแนวคิดของ ภิญโญ สาธร (2514 : 325) หมายถึงบรรดา
 กิจกรรมประกอบ หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษแก่เด็กนอกห้องเรียน ซึ่ง
 สอดคล้องกับ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2518 : 2) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมนักเรียน
 หมายถึงบรรดากิจกรรมประกอบทั้งในหรือนอกหลักสูตรที่จะให้การศึกษแก่นักเรียนนอกห้องเรียน
 และ วิชัย ราษฎร์ศิริ (ยิ่ง ทัดน์แก้ว. 2524 : 27 ; อ้างอิงมาจาก วิชัย ราษฎร์ศิริ.
 2522) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของ
 นักเรียนนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียน
 ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพอุปนิสัย
 ของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตย ส่วน กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2531 : 2)
 ได้ให้คำจำกัดความว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนสนับสนุนให้

นักเรียนร่วมจัดชั้นนอกเวลาเรียน และนอกเหนือจากหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดให้เรียนในเวลาปกติ ทั้งนี้ด้วยความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมแต่ละอย่างบรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สำหรับแนวคิดของ เฟร็ดเดอริค (Frederick. 1959 : 6) ที่เสนอว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและได้รับการสนับสนุนจากครูในโรงเรียน แต่ไม่มีการให้คะแนนใด ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา

กู๊ด (Good. 1973 : 3) ให้ความเห็นว่า กิจกรรมนักเรียน คือประสบการณ์ส่วนหนึ่งของหลักสูตร อันประกอบขึ้นด้วยประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีได้จัดให้นักเรียนในห้องเรียนปกติ เช่น ประสบการณ์จากนอกห้องเรียน จากค่ายพักแรม จากชุมนุมต่าง ๆ จากการแข่งขันกีฬา จากสถานักเรียน และจากกิจกรรมอื่น ๆ ที่อยู่ในความดูแลของโรงเรียน ส่วนแนวคิดของ ร็อบบินส์ (Robbins. 1978 : 2) ให้นิยามว่า กิจกรรมนักเรียน คือส่วนประกอบของหลักสูตรซึ่งจัดขึ้นเป็นของนักเรียน มีครูอาจารย์คอยควบคุมดูแล และ ธีรวุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2534 : 46) ได้เสนอว่า กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วยสาระสำคัญ ๓ ดังนี้ เป็นประสบการณ์ส่วนหนึ่งของหลักสูตร มิได้จัดขึ้นในห้องเรียนปกติเหมือนวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร มุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเอง จัดเป็นของนักเรียน โดยนักเรียน และเพื่อนนักเรียน สำหรับความคิดของ กล้า ทองขาว (2528 : 103) ให้นิยามว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึงกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ด้วยความร่วมมือของนักเรียน เพื่อสนองความต้องการความสนใจ และส่งเสริมการพัฒนาการของนักเรียน นอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพอุปนิสัยค่านิยมและปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน และ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ข : 22) อธิบายว่า งานกิจกรรมนักเรียน หมายถึงงานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมหลักสูตรให้บรรลุยิ่งขึ้น

จากความหมายของกิจกรรมนักเรียนที่กล่าวมาทั้งหมด พอจะสรุปได้ว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียนที่มีได้จัดในห้องเรียนปกติเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม ควบคู่กับความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และบรรลุจุดหมายปลายทางการศึกษาที่ตั้งไว้

จุดประสงค์ของกิจกรรมนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 1) ได้กำหนดจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัยและเกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ
2. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัด และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย
3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจ ให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
4. เพื่อให้ นักเรียนมีความซาบซึ้งในคุณค่าดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
5. เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา และให้นักเรียนมีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
6. เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ประภาพรรณ สุวรรณสุข และ เดโช บุญยภักดิ์ (2528 : 857) ได้พูดถึงจุดประสงค์ของกิจกรรมนักเรียนดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามแนวทางที่พึงปรารถนา
2. ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวาง และที่สอดคล้องตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นการปรับตัวของนักเรียนเพื่อให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
3. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีเวลาทำกิจกรรมได้มากขึ้น และสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ตนเองถนัด

4. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม รู้จักเคารพนับถือผู้อื่นและตนเอง
5. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน
จึงสรุปได้ว่า จุดประสงค์ของกิจกรรมนักเรียนก็เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามแนวที่พึงปรารถนา เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม รู้จักเคารพนับถือผู้อื่น มีคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม และเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ความสำคัญของกิจกรรมนักเรียน

เขาวาน์ มณีวงศ์ (2533 : 121 - 122) ให้ความเห็นว่า กิจกรรมนักเรียนมีความสำคัญดังนี้

1. ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ของนักเรียน นักเรียนได้ฝึกทักษะ ได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง อันเป็นการสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า "การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ"
2. ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่เด่นของความเป็นประชาธิปไตย เพราะกิจกรรมนักเรียนดำเนินการโดยนักเรียน เพื่อนักเรียน และเป็นของนักเรียน โดยครูเป็นแต่เพียงช่วยแนะนำนักเรียนให้รู้จักปกครองตนเอง ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ฝึกการทำงานร่วมกัน ฝึกการแสดงความคิดเห็น และฝึกความรับผิดชอบ
3. ช่วยให้เกิดความสามัคคี รักหมู่คณะ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะกิจกรรมนักเรียนต้องทำเป็นกลุ่ม ต้องอยู่ร่วมกัน ได้พบกับความสุข ความทุกข์ยากด้วยกัน เกิดความประทับใจซึ่งกันและกัน
4. ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่ เพราะนักเรียนต้องทำงานร่วมกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมต้องค้นหาวิธีการที่ดีกว่า ต้องศึกษาค้นคว้า ความคิดย่อมงอกงาม แลกदानออกไป มีความคิดใหม่ ๆ แปลก ๆ ออกมาเสมอ ๆ
5. ช่วยให้นักเรียนมีทางเลือก มีทางแสดงออกตามแนวความคิด ความสนใจของตนเอง เนื่องจากจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่างทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความต้องการที่มีอยู่ เป็นการพัฒนาได้ถูกต้องตามลักษณะเฉพาะบุคคล

6. ช่วยในการสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณให้กับโรงเรียน เพราะกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มิได้มีขอบเขตจำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ย่อมแพร่กระจายไปยังสังคม ชุมชน รอบนอกด้วย กิจกรรมที่มีประโยชน์ก็ได้รับความนิยมชมชอบ ได้รับความสนใจและการสนับสนุน จากประชาชน

7. ช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนแต่ละคนดีขึ้น เพราะนักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เมื่อครูเห็นผลงานก็สามารถเข้าใจนักเรียน และประเมินคุณภาพของนักเรียนได้ดีและถูกต้อง ยิ่งขึ้น ครูได้รู้จักและเข้าใจความสนใจของนักเรียน ความถนัดของนักเรียน จะได้เป็น เครื่องมือในการส่งเสริมนักเรียนได้ตรงจุด

8. ช่วยในการปรับปรุงหลักสูตร เพราะกิจกรรมนักเรียนที่แสดงออกเป็นเครื่องชี้ นำ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หลักสูตรย่อมต้องการปรับปรุงที่ทันสมัยด้วย

9. ช่วยในการฝึกนักเรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะ กิจกรรมนักเรียนมีลักษณะเป็นสังคมน้อย ๆ ที่จำลองจากสังคมใหญ่ ๆ สังคมหนึ่ง ที่มีกฎและ ระเบียบ กติกา มีความรับผิดชอบทั้งในสิทธิและหน้าที่ ซึ่งเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการ อยู่ร่วมกันในสังคมปกติ

10. ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษานอกเหนือที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประสบการณ์ ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเป็นประการหลัก ในส่วนของรายละเอียดปลีกย่อยไม่อาจสามารถ จัดไว้ในหลักสูตรได้

ประคับ นิลพั่งงา (2526 : 18 - 19) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนมี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดให้นักเรียน ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาของนักเรียน ซึ่งต้องการการยอมรับ ของบุคคลในวัยเดียวกัน การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ความสำเร็จ การยกย่องชมเชย การฝึกทักษะความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งอบอุ่นเป็นมิตรและ เข้าใจกัน เพื่อทดแทนสิ่งที่ตนเองขาด เช่น ความสามารถในการเรียน

2. ดึงความสนใจ ความสามารถพิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียนให้ แสดงออกมาได้ เช่น กิจกรรมทางด้านการจัดหนังสือ คนตรี วาดเขียน และกิจกรรม

ซึ่งมีการแข่งขันกัน นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏให้เห็นก็ต่อเมื่อมีอิสระในการเลือก
ทำโดยสมัครใจ และตระหนักในความรับผิดชอบต่อกิจกรรมนั้น ๆ

3. ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและ
ตนเอง เพราะเมื่อนักเรียนมีกิจกรรมซึ่งตนเองสนใจร่วมทำกับเพื่อน เขาจะไม่ตั้งตนเป็นผู้
ต่อต้านสังคม หรือประพฤติผิดสังคม นอกจากนี้ยังอาจจะเกิดความสนใจใหม่ ๆ ขึ้น เพราะ
ได้พบกับบุคคลซึ่งมีความสนใจเหมือน ๆ กัน และกิจกรรมนักเรียนบางประเภทจะช่วยให้
นักเรียนพบสิ่งที่มีค่าต่อชีวิตในภายหน้า

4. เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน และนักเรียนกับครูอาจารย์
เพราะการได้ทำงานร่วมกันทำให้บุคคลได้มีโอกาสรู้จักกันมากขึ้น

5. ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของเด็กได้ดีกว่าในชั้นเรียน

ฉะนั้น กิจกรรมนักเรียนจึงมีความสำคัญในด้านการสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยา
ของนักเรียน ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนใช้พลังความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ รู้จักคุณค่าของ
เวลาเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ และช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของ
นักเรียน

ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

วสันต์ พรหมบุญ (2522 : 239 - 242) ได้เสนอประเภทของกิจกรรมที่สามารถจัด
ได้ในโรงเรียนประถมศึกษา ได้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่ส่งเสริมการเป็นผู้นำและการปกครองตนเอง ได้แก่ กิจกรรมสนทนา
เวลาเช้า การเลือกหัวหน้าชั้น การเลือกหัวหน้านักเรียน การเลือกกรรมการนักเรียน
การเลือกสารวัตรนักเรียน และการตั้งสภานักเรียน

2. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์และสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดตั้ง
ชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์ การจัดตั้งชุมนุมลูกเสือและเนตรนารี การจัดกลุ่มอาสาสมัครขายของ
ในโรงเรียน การจัดกลุ่มอาสาสมัครทำงานด้านจราจร การจัดกลุ่มอาสาสมัครเพื่อรักษาความ
สงบภายในโรงเรียน และการจัดกลุ่มอาสาสมัครเพื่อรักษาความสะอาดภายในบริเวณโรงเรียน

3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและประเพณี ได้แก่ การจัดตั้งชุมนุมพุทธศาสนาและประเพณี โรงเรียนเป็นเจ้าของภาพนำผ้าป่า กลุณี หรือเทียนพรรษาไปทอดที่วัดโดยมีนักเรียนไปร่วมด้วย โรงเรียนนิมนต์พระมาปาฐกถาธรรมที่โรงเรียน และโรงเรียนนำนักเรียนไปเวียนเทียนที่วัดเนื่องในงานเทศกาลต่าง ๆ

4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคมและการเข้าสังคม ได้แก่ การจัดตั้งชุมนุมวัฒนธรรมไทย นักเรียนจัดงานสร้างสรรค์ระหว่างเพื่อน ๆ ภายในห้อง การจัดทัศนศึกษา โรงเรียนจัดตั้งชุมนุมสังคมหรือการเข้าสังคม และการจัดตั้งชุมนุมปาฐกถา

5. กิจกรรมเกี่ยวกับการกีฬา ได้แก่ การจัดการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การคัดเลือกนักกีฬาไปแข่งขันในโรงเรียนอื่น ๆ จัดให้นักเรียนเล่นกิจกรรมเข้าจังหวะหรือกายบริหาร และโรงเรียนจัดให้นักเรียนเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

6. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการรื่นเริงหรือนันทนาการ ได้แก่ จัดตั้งชุมนุมละคร จัดตั้งชุมนุมนาฏศิลป์ จัดตั้งชุมนุมดนตรีไทย จัดตั้งชุมนุมดนตรีสากล จัดตั้งชุมนุมนักร้องและจัดงานรื่นเริงประจำปีหรือตอนเปิดภาคเรียน

7. กิจกรรมที่เกี่ยวกับลูกเสือและเนตรนารี ได้แก่ การจัดตั้งกองลูกเสือเนตรนารี การจัดให้ลูกเสือเดินทางไกลภายในจังหวัดและต่างจังหวัด การส่งลูกเสือไปเข้าค่ายพักแรมร่วมกับกองลูกเสือโรงเรียนอื่น ๆ และการส่งลูกเสือ เนตรนารีไปอบรมเกี่ยวกับการจรรยาและคัมภีร์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ข : 20) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ การจัดทำเชตบริการ การจัดทำสำมะโนนักเรียน การเกณฑ์การรับนักเรียนเข้าเรียน การปฐมนิเทศผู้ปกครอง และการแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดแคลน

2. กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน ได้แก่ การบริการสุขภาพ การจัดอาหารกลางวัน การบริการแนะแนว การบริการนักเรียนขาดแคลน และทุนการศึกษา

3. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน การจัดทัศนศึกษา การจัดการกีฬา การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน

4. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า ได้แก่ การติดตามผลนักเรียน การตั้งสมาคมศิษย์เก่า และการสรรหายกย่องคนดีเด่นประจำท้องถิ่นและชุมชน

จึงสรุปได้ว่า ประเภทของกิจกรรมนักเรียนดังกล่าว โรงเรียนสามารถจะจัดกิจกรรมประเภทใดก็ได้ พิจารณาจากความสนใจของนักเรียน ความพร้อมของโรงเรียน ความสามารถตามความแตกต่างของนักเรียน และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักเรียน

โบลแลนด์ (ประภาพรรณ สุวรรณสุข. 2526 : 20 ; อ้างอิงมาจาก Boland. 1970) ได้เสนอแนะผู้บริหารโรงเรียนว่า ในการจัดกิจกรรมนักเรียนผู้บริหารควรวางนโยบายในเรื่องต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารจะต้องทำตารางเกี่ยวกับการใช้สถานที่ โดยกำหนดลงไปให้แน่ชัดว่าจะใช้ห้องใด เวลาอะไร สำหรับชุมนุมใด เพื่อว่าเมื่อถึงเวลาจัดกิจกรรมแล้วจะได้ไม่ซ้ำซ้อนกัน
2. เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจะต้องจัดตารางไว้เช่นกันว่ากลุ่มไหนควรจะใช้ก่อนหลัง
3. จัดหาป้ายประกาศไว้ให้นักเรียนสำหรับปิดประกาศ และประชาสัมพันธ์ของชุมนุม
4. กำหนดขอบเขตเกี่ยวกับการจัดทำและจำหน่ายเอกสารต่าง ๆ และชี้แจงให้นักเรียนทราบ

5. ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้อนุมัติในการจัดกิจกรรมของนักเรียนทุกประเภททั้งในและนอกโรงเรียน

6. วางแผนเกี่ยวกับงบประมาณสำหรับการใช้จ่ายเงิน

ประกาศพรณ สุวรรณสุข (2526 : 18 - 19) ได้กล่าวว่า โดยหน้าที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบการงานทุกอย่างของโรงเรียน ดังนั้นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนควรมีดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ริเริ่มวางแผนงานกิจกรรมนักเรียน และมีส่วนร่วมในการจัดตั้งจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนักเรียน

2. มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของกิจกรรมนักเรียน และมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหารายได้และการใช้จ่ายเงินในการจัดกิจกรรมนักเรียน

3. สามารถนิเทศอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุม และให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้ ตลอดจนควบคุมดูแลให้การจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นไปตามแผนที่วางไว้

4. ร่วมจัดอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมให้เหมาะสมกับความสามารถ และพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน

5. เห็นความสำคัญของกิจกรรมนักเรียนและให้การสนับสนุน ตลอดจนเป็นผู้สั่งยกเลิกกิจกรรมนักเรียนถ้าเห็นว่ากิจกรรมนั้นอาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่โรงเรียน

6. ชี้แจงถึงโครงการกิจกรรมนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบในเวลาที่มีการประชุมสมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อชี้แจงนโยบายของสถานศึกษาให้ผู้ปกครองได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และนโยบายของการจัดกิจกรรมนักเรียนได้ถูกต้อง

7. มีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างถูกต้องและมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ตลอดจนให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมนักเรียน

8. มีส่วนร่วมในการประเมินผลเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน

จากบทบาทของผู้บริหารที่กล่าวไว้ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารจะต้องมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักเรียน ตั้งแต่เริ่มวางแผนตลอดจนถึงสิ้นสุดการดำเนินการ

ผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยมีต้นกำเนิดมาจากภาษากรีก ซึ่งมีความหมายดั้งเดิมว่า "การปกครองโดยชนหมู่มาก" หรือ "การปกครองโดยหมู่ชน" ส่วนความหมายของคำว่า "ประชาธิปไตย" ที่เกิดขึ้นมาภายหลังนั้น หมายถึงปรัชญาของสังคมมนุษย์ หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติและหลักการบางประการที่กำหนดแบบแผนแห่งพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (Robee, Anderson and Christol. 1957 : 2) และ บุญส่ง ลอยสุวรรณ (2529 : 36 - 42) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็นสามลักษณะคือ ประการแรก ในฐานะที่เป็นอุดมคติ หมายถึงการมีศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผลและความสามารถของมนุษย์ ประการที่สอง ในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึงระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของปวงชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ประการที่สาม ในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตประจำวัน หมายถึงการอยู่ร่วมกันด้วยความศรัทธาทั้งกาย วาจา ไม่ก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์ให้แก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2520 : 1) ได้อธิบายเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่า หมายถึงระบบการปกครองประเทศระบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยถือความเห็นของประชาชนฝ่ายข้างมาก เป็นเกณฑ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ในขณะเดียวกันสิทธิของปวงชนฝ่ายข้างน้อยก็ย่อมได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งความเห็นฝ่ายข้างมากนั้นจะต้องเป็นความเห็นชอบที่ก่อปรด้วยเหตุผลและเป็นธรรม สำหรับ ลาสส์เวลล์ (Lasswell. 1963 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประชาธิปไตยได้แก่สังคมของบุคคลที่มีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ส่วน สโรช บัวศรี (2520 : 68) ได้สรุปความหมายของคำว่าประชาธิปไตยในแง่ของกระบวนการศึกษา หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนยึดมั่นในคารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม โดยที่ทุก ๆ คนร่วมกันรับผิดชอบ นับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ใช้ปัญญาเป็นหลักในการทำงาน และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ให้หลงในเรื่องที่

เสียหาย ทุกคนร่วมมือกันแบ่งปันกันและประสานงานกัน เพื่อการแก้ไขข้อหาให้ลุล่วงไปได้ และทำให้ทุกคนเจริญก้าวหน้าไปตามอัธภาพ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ประชาธิปไตยเป็นหลักปรัชญาของสังคมมนุษย์ในการอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครองตามอุดมคติและวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งบ่งชี้หลักปรัชญาเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ยึดมั่นในคารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม อันเป็นที่ยอมรับกันในสังคมนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531 : 2) ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตย และระบบประชาธิปไตย
3. เพื่อสร้างเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยตามคุณลักษณะที่ต้องการเน้นสามประการคือ คารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

วิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2528 : 58 - 59) ได้ให้แนวคิดและวิธีการในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการปกครองของนักเรียน รวมทั้งบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จะต้องใช้กระบวนการกลุ่ม ระบบหมู่ ความเป็นประชาธิปไตย มีการกระตุ้นให้ร่วมกันคิดและแก้ปัญหาในทุกกิจกรรม โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนการสอน
2. ผู้ปฏิบัติควรตระหนักว่าวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้นมีอยู่แล้วในสังคมไทยตามหลักพุทธธรรม ดังนั้นจึงควรนำพุทธธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างจริงจัง และการพัฒนาประชาธิปไตยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้นของการศึกษา

3. ในการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนต้องพัฒนาทั้งระบบ โดยการพัฒนาบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้สอน นักเรียน และจะต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนโดยการประชุมชี้แจง เพื่อการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนที่บ้าน และการปลูกฝังประชาธิปไตยควรพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

หลักในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 4) ได้วางหลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อ เป็นแนวในการปฏิบัติ ไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และจะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. การจัดกิจกรรมจะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง ส่งเสริมความสามัคคีระหว่างคณะครู นักเรียน และกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
3. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความถนัดและความสนใจ กิจกรรมทุกกิจกรรมจะต้องมีครูอาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการด้วย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ปัจจุบันในสถานศึกษานั้น เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา
4. การจัดกิจกรรมใด ๆ หรือไม่ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา ในกรณีหัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใดไม่เหมาะสมมีการกระทำหรือนำมาซึ่งอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น
5. การจัดกิจกรรมใด ๆ ในโรงเรียน ควบคุมการรับจ่ายหรือวัสดุสิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบประหยัด เพื่อความมั่นคงของชาติ

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
 ประภาพรณ สุวรรณสุข (ครุชิต เมืองช่อง. 2536 : 44 - 45 ; อ้างอิงมาจาก
 ประภาพรณ สุวรรณสุข. 2526) ได้ให้ความเห็นว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทใน
 การให้การศึกษาอบรมปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการได้ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะ
 มีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง
 ความเป็นประชาธิปไตยอย่างมาก ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็น
 แบบประชาธิปไตย โดยจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ต้องสร้างบุคลิกภาพให้เป็นนักประชาธิปไตย เช่น เคารพกฎเกณฑ์ ไม่เก็บตัว
 มีความโอบอ้อมอารี ไว้วางใจผู้อื่น ซอบช่วยเหลือผู้อื่นและเป็นคนมีเหตุผล
2. ต้องดำเนินการบริหารโรงเรียนแบบประชาธิปไตย คือ นโยบาย จุดหมาย
 ปลายทาง และการตัดสินใจดำเนินงานในโรงเรียนเป็นหมู่คณะ ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้นำ
 ในการพิจารณาตัดสินใจ มิใช่เป็นผู้สั่งการแต่เพียงผู้เดียว ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปรึกษา
 ทหารือและแสดงความคิดเห็น
3. ต้องส่งเสริมให้มีการจัดประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ให้นักเรียน โดยวิธีการ
 ปกครองนักเรียนแบบประชาธิปไตย คือ จัดการปกครองโดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการ
 เลือกผู้แทนของตนเองเข้าบริหารกิจการด้านต่าง ๆ มีการจัดตั้งสภานักเรียนหรือคณะกรรมการ
 นักเรียน ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกกฎ ระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน มีการจัด
 ตั้งกลุ่มสนใจและชุมนุมต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 192 - 193) ได้พูดถึง
 การกิจของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนเลือกคณะกรรมการในโรงเรียน 3 คน ร่วมกันเป็นคณะวิทยากร
 ศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน วางแผนให้ความรู้เกี่ยวกับ
 แนวปฏิบัติตามโครงการแก่ครูในโรงเรียน
2. ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการในโรงเรียนเพื่อชี้แจงโครงการ
 แนวปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ และการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียน
 การสอน

3. ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของโรงเรียน ประกอบด้วย ครูวิชาการโรงเรียน ตัวแทนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน และครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนเป็นเลขานุการ

4. ผู้บริหารโรงเรียนนำแนวคิดและนโยบายตามโครงการเสนอในการประชุมคณะกรรมการศึกษา เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการและเพื่อประโยชน์ในการขอความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

5. นิเทศติดตามผลโครงการโดยผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการโรงเรียน หรือคณะกรรมการที่ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้ง

6. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมในการดำเนินงานตามโครงการ โดยสนับสนุนในด้านทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ เป็นต้น

7. ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียน ร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยทั้งในเรื่องของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยและระบบประชาธิปไตย

จึงสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนกับการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสร้างบุคลิกให้เป็นนักประชาธิปไตย ต้องดำเนินการบริหารโรงเรียนแบบประชาธิปไตย และวางแผนเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย พร้อมกับดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ตามโครงการของโรงเรียน ตลอดจนประเมินผลการปฏิบัติงานทุกภาคเรียน

ครูอาจารย์กับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย

ประภาพรรณ สุวรรณสุข (ครรรชิต เมืองทอง. 2536 : 45 - 48 ; อ้างอิงมาจาก ประภาพรรณ สุวรรณสุข. 2526) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. ครูควรมีความรู้ในเรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ สามารถปลูกฝังโดยใช้กิจกรรมประกอบการสอน สถานการณ์จำลอง หรือจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย

2. ครูต้องมีพฤติกรรมและบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ลักษณะของครูที่เป็นประชาธิปไตยคือ เคารพกฎหมายหรือกฎข้อบังคับของโรงเรียน ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคม ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. ครูควรสร้างสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน และจะต้องจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้เป็นแบบประชาธิปไตย

4. ครูต้องใช้วิธีการสอนแบบประชาธิปไตย ให้เสรีภาพโดยการให้เด็กรู้จักการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย โดยใช้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนแบบวิทยาศาสตร์ การสอนแบบทดลอง เป็นต้น

5. ครูควรนำเอาเหตุการณ์ในปัจจุบันที่เป็นปัญหามาสนทนากับนักเรียน และครูควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักกระบวนการกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

6. ครูต้องปลูกฝังการทำงานแบบประชาธิปไตยให้กับนักเรียน เช่น คิดร่วมกัน อภิปรายร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ตัดสินปัญหาและประเมินผลงานร่วมกัน

ครูทอง ชมบท (2534 : 12 - 13) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของครูในการสร้างเสริมและปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยแก่นักเรียนไว้ดังนี้ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพราะเป็นผู้ให้การศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมในแง่ของวัฒนธรรมประเพณีต่อนักเรียน ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นพลเมืองของประเทศต่อไปในอนาคต ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะ 3 ด้านของครู คือ

ด้านที่ 1 ตัวครู ครูจะต้องสร้างบุคลิกภาพของนักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับตัวเองเสียก่อน และต้องละทิ้งความคิดความเชื่อแบบอนุรักษนิยมหรือเผด็จการทิ้งเสีย

ด้านที่ 2 การสอน บรรยากาศการเรียนการสอนควรเป็นไปอย่างสบายที่สุด มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและซักถามเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในบทเรียนอย่างแท้จริง

ด้านที่ 3 การปกครอง ครูควรให้ผู้แทนนักเรียนมีส่วนร่วมพิจารณาวางกฎระเบียบที่ใช้บังคับในโรงเรียนกับฝ่ายครูด้วย อันจะช่วยให้อำนาจที่ออกมานั้นไม่แข็งกระด้างจนทำให้นักเรียนรู้สึกอึดอัดหรือปฏิบัติไม่ได้

อีเบนส์ติน (Ebenstien. 1962 : 143) ได้พูดถึงการจัดการสอนเพื่อสร้างเสริม และปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน ครูควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนทุกกิจกรรม ครูและนักเรียนต้องพิจารณาหาทางเลือก มีการประเมินผลงานร่วมกัน และร่วมกันปรับปรุงแก้ไขผลงานให้ดียิ่งขึ้น และสำเร็จตามเป้าหมาย
2. ครูต้องตั้งใจไว้เสมอว่า ในการฝึกอบรมนักเรียนนั้นต้องมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนฝึกฝนตนเองได้ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนพึ่งตนเองได้
3. ในกระบวนการเรียนการสอน ครูต้องถือว่าครูกับเด็กร่วมกันฝึกฝนอบรมตนเอง ทั้งสองฝ่าย
4. ทุกกิจกรรมก่อนที่จะร่วมกันกระทำ ครูต้องชี้แนะให้ร่วมกันคิดไปในทางที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเสมอ วัตถุประสงค์ผลงานของหมู่คณะมากกว่าผลงานของบุคคล
5. ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนพูดมากกว่าที่ครูจะพูดให้ฟัง เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความกล้า และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ต้องส่งเสริมให้นักเรียนพูดแต่ความจริง ในสิ่งที่พิสูจน์ได้ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และทุกคนยอมรับได้ อันเป็นการพูดเพื่อประชาธิปไตยโดยแท้
7. ทุกกิจกรรมควรให้นักเรียนได้กระทำร่วมกับครู ให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานของตนด้วยความคิดความเข้าใจของตน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 14) กล่าวโดยสรุปแล้ว บทบาทของครูในการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ควรปฏิบัติดังนี้

1. ให้โอกาสสมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน ตลอดจนปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนในงานที่ครูพิจารณาเห็นว่าควรจะเข้าร่วมกระทำด้วย เสมือนหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มคนหนึ่ง
2. ลดบทบาทของการเป็นผู้นำ ผู้สอน ผู้บอกความรู้ ที่เคยทำมาแต่เดิมลง ให้มากที่สุด ทำตนเสมือนเป็นผู้กำกับการแสดงเท่านั้น ส่วนการแสดงปล่อยให้บทบาทของนักเรียนแต่ละคน

3. กระตุ้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานภายในกลุ่มตลอดเวลา และให้ในที่ประชุมกลุ่มร่วมกันตัดสินใจหาต่าง ๆ กันเอง โดยครูไม่เป็นผู้ตัดสินใจเอง เว้นแต่นักเรียนจะตัดสินใจผิดพลาด

4. ในกรณีที่ประชุมของนักเรียนลงมติที่จะทำงาน หรือสร้างข้อตกลงร่วมกัน อย่างไรก็ตามหนึ่งที่อยู่ในกรอบ ครูจะต้องยอมรับในมตินั้นและนำไปสู่ปฏิบัติจริงให้ได้

5. พยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนด้วยความจริงใจ และใช้เทคนิคต่าง ๆ ของกระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกให้นักเรียนปกครองกันเองได้

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น บทบาทของครูอาจารย์กับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย กล่าวโดยสรุป ครูจะต้องมีความรู้ในเรื่องของประชาธิปไตยเป็นอย่างดี มีพฤติกรรมบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย ใช้วิธีการสอนแบบประชาธิปไตย และจะต้องสอนโดยใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531 : 7) ได้กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมระบบประชาธิปไตย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2522 : 35 - 40) กล่าวถึงการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า นักเรียนจะเกิดความรู้ในวิธีการทำงานร่วมกับคนอื่นได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติหรือได้ทำงานร่วมกับคนอื่น วิธีที่ใช้กันอยู่ทั่วไปซึ่งสอดคล้องกับชีวิตประจำวันคือ ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มกันทำงาน หรือแบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจกรรม การกำหนดงานหรือจัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ควรให้แต่ละกลุ่มทำงานกลุ่มละอย่างไม่ซ้ำกัน การแบ่งกลุ่มจะต้องให้มี

สมาชิกไม่ควรเกิน 8 คน และจะต้องแบ่งกลุ่มใหม่ทุกครั้งที่ยื่นเรื่องใหม่ ต้องเลือกประธาน เลขา ใหม่ทุกครั้งที่ยื่นกลุ่มใหม่ พยายามที่จะไม่ให้ซ้ำคนที่เคยเป็นมาแล้วก่อนที่จะไป ปฏิบัติกิจกรรม ครูจะต้องอธิบายถึงวิธีทำงานเป็นกลุ่ม หน้าที่ประธาน เลขา และหน้าที่ ของสมาชิกให้ทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่โดยเคร่งครัด ให้แต่ละกลุ่มวางแผนปฏิบัติงานที่ได้รับ มอบหมายโดยที่ครูต้องช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด การประเมินผลงานจะต้องประเมินผลงานทุกครั้ง การประเมินผลงานนั้นจะต้องดำเนินการโดยให้นักเรียนในกลุ่มประเมินกันเอง พิจารณาว่า ประธาน เลขา ทำหน้าที่ครบถ้วนหรือไม่ สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบงานคืออะไรหรือไม่ งานที่ กลุ่มทำนั้นดีหรือไม่เพียงใด มีอะไรบ้างที่ควรแก้ไข และครูเป็นผู้ประเมินผล ซึ่งครูจะ ต้องชี้แจงการทำงานของนักเรียนดังต่อไปนี้คือ การทำงานของสมาชิกแต่ละคนมีอะไรบกพร่อง บ้าง ผลงานที่ออกมาดีหรือไม่อย่างไร การทำงานครั้งต่อไปควรแก้ไขอะไรบ้าง

สมเชษฐ ยะกัณฐะ (2536 : 28 - 29) กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญในการฝึก ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีสองประการคือ ประการแรก ต้องให้ครูลดบทบาทลงเปลี่ยนมาเป็นผู้คอยชี้แนะช่วยเหลือ กำกับการแสดงหรือร่วมกิจกรรม ของนักเรียนเท่านั้น ประการที่สอง ต้องให้นักเรียนมีบทบาทเพิ่มขึ้น มีโอกาสมากขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นการแสดงออก คิดเอง ทำเอง และแก้ปัญหาเอง การที่ครูลดบทบาทลง นักเรียน มีบทบาทเพิ่มขึ้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการ 3 วิธี ดังนี้คือ

วิธีที่ 1 ต้องฝึกกระบวนการกลุ่ม เป็นการฝึกให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม ๆ มีทั้งผู้นำ (ประธาน) และผู้ตาม (สมาชิก) โดยมีงานให้ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม จำนวนสมาชิกไม่ควร น้อยกว่า 3 คน และไม่ควรมีเกินกว่า 7 คน ผู้นำกลุ่มและผู้ตามมีการผลัดเปลี่ยนทุกวันหรือ ทุกสัปดาห์ และไม่ควรนานกว่า 2 สัปดาห์

วิธีที่ 2 ต้องฝึกการใช้บัตรสั่งงาน วิธีนี้แทนใช้กระดานดำ เวลาจะใช้บัตรสั่งงาน ก็เพียงแต่เรียกประธานกลุ่มหรือผู้นำกลุ่มมารับบัตรงานกลุ่มละ 1 บัตร ครูอาจจะมีการอธิบาย เพียงสั้น ๆ พร้อมทั้งจะให้นักเรียนคิดค้นหรือหาวิธีการเอาเอง และผู้นำกลุ่มจะนำบัตรงานไป ดำเนินการภายในกลุ่มของตนเองตามเวลาที่กำหนด

วิธีที่ 3 ต้องอาศัยเทคนิคการใช้บัตรงาน เทคนิคและวิธีการใช้ดังต่อไปนี้คือ
 เทคนิคการสืบสวนสอบสวน เทคนิคแบบระดมพลังสมอง เทคนิคแบบศึกษานอกสถานที่ เทคนิค
 แบบสัมภาษณ์ เทคนิคแบบสาธิต ฯลฯ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 7 - 24) ให้ความหมาย
 และแนวทางการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้ กระบวนการ
 กลุ่มหรือการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม หมายถึงการช่วยกันคิดช่วยกันทำเพื่อให้ได้ผลงานที่ดีมี
 ประสิทธิภาพ โดยทั่วไปแล้วกลุ่มจะประกอบด้วยบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ คือ ประธานกลุ่ม
 เลขานุการกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่ม การเลือกประธานกลุ่ม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มใหม่
 ทุกครั้งจะต้องมีการเลือกประธานกลุ่มใหม่ การเลือกประธานกลุ่มควรจะต้องชี้แจงวิธีการเลือก
 ให้นักเรียนทราบ การเลือกเลขานุการกลุ่ม เลขานุการกลุ่มจะเลือกโดยสมาชิกในกลุ่มเป็น
 ผู้เลือก หรือให้ประธานกลุ่มเป็นผู้เลือกเองก็ได้ สำหรับสมาชิกของกลุ่มแต่ละ คนมีหน้าที่ต้อง
 ทำงานร่วมกันรับผิดชอบของกลุ่มร่วมกัน ปฏิบัติตามมติหรือข้อตกลงของกลุ่ม ยอมรับบทบาทของ
 ผู้ตามที่ดี วัตถุประสงค์หลักของการแบ่งกลุ่มย่อยก็เพื่อให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสร่วมกิจกรรม
 อย่างทั่วถึง การแบ่งกลุ่มย่อยจะมีสมาชิกกลุ่มละ 5 - 8 คน ในการแบ่งกลุ่มควรควรเน้นให้
 นักเรียนคละกันหลาย ๆ ลักษณะ แต่ละคนได้มีโอกาสเปลี่ยนกลุ่มไปเรื่อย ๆ เพื่อฝึกหัดการ
 ทำหน้าที่ในบทบาทแต่ละอย่างในกลุ่ม การทำงานกลุ่มทุกชนิดต้องถือหลักว่างานทุกชิ้นทุกคนต้อง
 มีส่วนร่วมคิดร่วมรับผิดชอบ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำแล้วนำมาวมกันเป็นผลงานของกลุ่ม ดังนั้น
 ในการทำงานกลุ่มจึงควรดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. การมอบหมายงานเป็นลายลักษณ์อักษร มอบงานด้วยใบสั่งงาน การมอบงานใน
 ลักษณะนี้ครูต้องเขียนบอกให้ชัดเจนว่านักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องทำอะไร
2. การวางแผนดำเนินงาน เมื่อกลุ่มได้รับมอบใบสั่งงานจากครูแล้ว ประธานจะ
 ดำเนินการอภิปรายเพื่อวางแผนว่าจะไปทำอะไรที่ไหนอย่างไร ใครจะเป็นผู้ทำส่วนไหน
3. การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ครูจะต้องสังเกตว่านักเรียนทำตามข้อตกลงหรือไม่
 ประธานปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนหรือไม่ สมาชิกร่วมกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายหรือไม่
 ถ้ามีปัญหากลุ่มได้แก้ปัญหาอย่างไร

4. การสรุปผลงาน กลุ่มจะประชุมกันเพื่อสรุปว่าผลงานแต่ละข้อที่วางแผนงานไว้นั้น ได้ผลอย่างไรบ้าง ใครไม่ได้ทำตามข้อตกลงบ้าง เนื้อหาที่ค้นคว้ามาถูกต้องครบถ้วนตามใบสั่งงานหรือไม่ มีอะไรขาดตกบกพร่อง

5. การรายงาน เมื่อแต่ละกลุ่มสรุปผลงานที่ได้ไปศึกษาค้นคว้าตามใบสั่งงานเรียบร้อยแล้ว ประธานกลุ่มจะทำหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มคัดเลือกตัวแทนออกไปรายงาน

6. การซักถาม เมื่อผู้รายงานจบแล้วจะเปิดโอกาสให้กลุ่มอื่น ๆ ซักถาม ในการซักถามไม่ควรให้ต่างคนต่างถาม แต่จะให้กลุ่มปรึกษากันตั้งเป็นคำถามของกลุ่ม ซึ่งทุกคนในกลุ่มจะต้องเสนอคำถามของตนต่อกลุ่ม เมื่อได้คำถามของกลุ่มแล้วจึงส่งตัวแทนของกลุ่มให้ลุกขึ้นถาม หากผู้รายงานตอบคำถามไม่ได้กลุ่มที่รายงานต้องช่วยกันตอบ

7. การอภิปรายและนำเสนอสรุป เมื่อนักเรียนรายงานและซักถามจบแล้ว ให้นักเรียนคนหนึ่งซึ่งขึ้นมอบหมายเป็นผู้นำสรุป และจดบันทึกข้อความที่สรุปลงบนกระดาน เสร็จแล้วนักเรียนทุกคนจดบันทึกของตนเอง

จึงกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นวิธีการฝึกให้นักเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน กระบวนการกลุ่มมีระเบียบวิธีหรือขั้นตอนอยู่ในตัว ถ้าได้ฝึกตามขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว กระบวนการกลุ่มจะช่วยสร้างบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย และสร้างคุณนิสัยอื่น ๆ ให้แก่นักเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างเสริมระบบประชาธิปไตยควรเริ่มดำเนินการหลังจากนักเรียนได้รับการฝึกฝนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยการฝึกตามกระบวนการกลุ่มมาแล้วระยะหนึ่ง อย่างน้อยนักเรียนควรจะได้เข้าใจพฤติกรรมทั้งสามด้านคือ คารวะธรรม สามัคคีธรรม และบัญญัติธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 ก : 50)

ในการสร้างเสริมให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนเรื่องระบบประชาธิปไตย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดกิจกรรมที่ใช้ฝึกฝนในเรื่องนี้คือ กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมการสอนข่าวและเหตุการณ์ กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมการจัดนิทรรศการ กิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมระบบประชาธิปไตย กิจกรรม

วันสำคัญ กิจกรรมการแข่งขันกีฬา กิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่ และกิจกรรม การอยู่ค่ายพักแรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 ก : 24 - 168)

กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 107 - 108) ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม คณะกรรมการนักเรียนไว้ดังนี้คือ เพื่อส่งเสริมความคิดให้เห็นความแตกต่างในเรื่องของ ระเบียบวินัยกับสิทธิและหน้าที่ เพื่อช่วยให้เด็กใช้สิทธิหน้าที่ตามวัย สภาพและขอบเขตใน การจัดการปกครองตนเองภายในโรงเรียนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบและปลอดภัย เพื่อฝึกเด็ก สำหรับการปกครองแบบประชาธิปไตย และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาโรงเรียนโดยส่วนรวม สำหรับการการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนจะต้องยึดหลักดังต่อไปนี้คือ ทุกฝ่ายต้องเข้าใจ จุดประสงค์ร่วมกัน สมาชิกประกอบด้วยผู้แทนจากทุกฝ่ายที่ได้จากการเลือกตั้ง กำหนดอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการให้ชัดเจน และการทำงานของคณะกรรมการต้องมีเจตนารมณ์มุ่ง ส่งเสริมพัฒนาโรงเรียนโดยส่วนรวม สำหรับวิธีการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แต่งตั้งกรรมการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน ประกอบด้วยนักเรียน และครูที่ปรึกษา มีหน้าที่วางโครงการและจัดระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการนักเรียน
2. การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิก ควรมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ รับสมัคร หาเสียง การลงคะแนน โดยให้นักเรียนทุกคนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและประกาศผลการเลือกตั้ง
3. ให้สมาชิกคณะกรรมการนักเรียนเลือกประธานกรรมการ รองประธาน เลขาธิการและกรรมการอื่น ๆ ในการประชุมคณะกรรมการนักเรียนครั้งแรก
4. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียน และประกกาศให้นักเรียนทราบโดยทั่วกัน
5. ประชุมพิจารณาวางหลักเกณฑ์การบริหารงาน
6. คณะกรรมการนักเรียนแถลงนโยบายการทำงานต่อที่ประชุมนักเรียน และ ปฏิญาณตนก่อนเข้าทำหน้าที่
7. ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อโรงเรียนโดยส่วนรวม

8. การประเมินผลกิจกรรม คณะกรรมการนักเรียนจะต้องมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะ ๆ ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรมาธิราช (2526 : 168 - 176) ได้ให้ความหมายและตั้งวัตถุประสงค์ตลอดจนวิธีดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนไว้ดังนี้ คณะกรรมการนักเรียน หมายถึงสภาผู้แทนของนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากนักเรียนภายในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด ในการที่จะพิจารณาถึงความปรารถนาและความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งเป็นสื่อกลางในการที่จะบอกให้ผู้บริหารและคณะครูได้รู้ถึงความต้องการเหล่านั้น นอกจากนี้ยังจะต้องช่วยเหลือร่วมมือในการจัดกิจกรรมนักเรียน ในการปรับปรุงโรงเรียนและส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนอีกด้วย สำหรับจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน ก็เพื่อเป็นแหล่งฝึกให้นักเรียนรู้จักปกครองตนเองแบบประชาธิปไตยและเป็นการเตรียมตัวให้เป็นพลเมืองดีในอนาคต เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทางด้านสังคม อารมณ์ และสติปัญญา ส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย ฝึกให้นักเรียนรู้จักวางโครงการดำเนินงานประสานงานกับผู้อื่น และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร คณะครูและนักเรียน ในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนสามารถดำเนินงานออกได้เป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นศึกษางาน ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน ควรจะได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและโครงการคณะกรรมการนักเรียนเป็นอย่างดีก่อนที่จะทำการจัดตั้งขึ้นในโรงเรียน
2. ขั้นเตรียมงาน การเตรียมงานจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน จะต้องเตรียมสถานที่ เตรียมบุคลากร เตรียมอุปกรณ์ และการเตรียมงบประมาณ
3. ขั้นดำเนินงาน หลักในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนจะต้องมีการเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญของคณะกรรมการนักเรียน คัดเลือกครูผู้ทำหน้าที่ปรึกษาของคณะกรรมการนักเรียน พิจารณาร่างธรรมนูญคณะกรรมการนักเรียน พิจารณาร่างธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างธรรมนูญเสนอขึ้นมา ประกาศธรรมนูญที่ได้รับอนุมัติจากผู้บริหาร และดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกคณะกรรมการนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 150 - 164) ได้พูดถึง
 ความหมายของคณะกรรมการนักเรียน จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน
 หลักในการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน การเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน และการดำเนิน
 การจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน ไว้ดังนี้ คณะกรรมการนักเรียน หมายถึงสภาผู้แทนของนักเรียน
 ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด ในการที่จะพิจารณาถึงความสามารถ
 และความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งเป็นสื่อกลางที่จะบอกให้ผู้บริหารและคณะครูได้รู้ถึง
 ความต้องการเหล่านั้น นอกจากนี้ยังจะต้องช่วยเหลือร่วมมือในการจัดกิจกรรมนักเรียน
 การปรับปรุงโรงเรียน และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนด้วย สำหรับจุดมุ่งหมาย
 ของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน ก็เพื่อเป็นแหล่งฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักปกครองตนเองแบบ
 ประชาธิปไตย เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยทั้งด้าน
 ทฤษฎีและปฏิบัติ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ
 ของโรงเรียน ให้นักเรียนคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติ
 ที่ดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และส่งเสริมความ
 สัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร คณะครู นักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน ส่วนหลักในการ
 จัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนมีหลักดังนี้คือ นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการส่วนครูเป็นที่ปรึกษา
 กระบวนการในการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนต้องดำเนินการตามระบบประชาธิปไตย คือ
 มีการเลือกตั้ง การหาเสียง การลงคะแนนเสียง การเลือกตั้งผู้แทนในคณะกรรมการนักเรียน
 ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสเลือก และโรงเรียนต้องทำความเข้าใจกับคณะกรรมการ
 นักเรียน ในเรื่องขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียนโดยชัดเจน และการ
 เลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน หลักเกณฑ์ในการเลือกตั้งจะต้องยึดหลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง
 หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา ต้องกำหนดระยะเวลาการเลือกตั้งไว้ให้ตายตัวแน่นอน
 หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริงคือการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม หลักการออกเสียงโดยทั่วไปไม่มี
 การกักกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลใดหรือกลุ่มใดเป็นพิเศษ หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค กล่าวคือ
 ทุกคนมีคะแนนเสียงที่มีน้ำหนักเท่ากัน และหลักการลงคะแนนลับ เป็นการให้เสรีภาพจะลงคะแนน
 โดยไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร สำหรับการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน
 โรงเรียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ชั้นศึกษางาน ในชั้นนี้ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ควรจะได้ศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะและรูปแบบของคณะกรรมการนักเรียนแบบต่าง ๆ
2. ชั้นเตรียมงาน จะต้องเตรียมสถานที่เป็นที่ทำงานของคณะกรรมการนักเรียน เตรียมบุคลากร คือบุคคลที่จะมาเป็นคณะกรรมการ เตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในกิจกรรม คณะกรรมการนักเรียน และการเตรียมงบประมาณสำหรับกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน
3. ชั้นดำเนินการ วิธีดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน จะต้องเริ่มจากการร่างธรรมนูญคณะกรรมการนักเรียน คัดเลือกครูที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการนักเรียนพิจารณาธรรมนูญคณะกรรมการนักเรียน คณะกรรมการอีกชุดหนึ่งพิจารณาธรรมนูญที่เสนอขึ้นมาแล้วประกาศธรรมนูญให้ทราบโดยทั่วกัน และดำเนินการเลือกตั้งสมาชิก คณะกรรมการนักเรียน

จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน ก็คือสภาผู้แทนของนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากนักเรียนภายในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

กิจกรรมการสอนข่าวและเหตุการณ์

กรมสามัญศึกษา (2522 : 6 - 8) กล่าวว่า การสอนข่าวมีความจำเป็นอยู่หลายประการด้วยกันคือ ประการแรก ข่าวเป็นข้อมูลเพื่อการหาเหตุผลและการเตรียมตัวเผชิญกับปัญหาแวดล้อม ประการที่สอง ข่าวเป็นเรื่องของสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ข่าวต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องของมนุษย์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การจะเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นได้มนุษย์ต้องรู้สภาพสังคม ประการที่สาม การสอนข่าวเป็นการฝึกฝนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ประการที่สี่ การสอนข่าวเป็นการฝึกฝนทักษะทางภาษา ประการที่ห้า การสอนข่าวเป็นการฝึกฝนการแสดงออก และประการที่หก การสอนข่าวเป็นการฝึกฝนใช้ความคิด สำหรับกระบวนการสอนข่าวมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การหาข่าว ครูกำหนดให้แต่ละกลุ่มหาข่าวมารายงานหน้าชั้นเรียนทุกเช้า กลุ่มละ 1 เรื่อง สมาชิกทุกคนที่ได้รับมอบหมายจะหาข่าวมาเสนอต่อกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มประชุม กรองข่าว

ขั้นตอนที่ 2 การประชุมเพื่อกรองข่าว ทุกเช้าก่อนรายงานข่าวสมาชิกทุกคนหรือ คนที่ได้รับมอบหมายจะรายงานข่าวให้กลุ่มฟัง กลุ่มจะช่วยกันพิจารณาคัดเลือกข่าวที่เหมาะสม ว่าควรจะเสนอต่อชั้น ให้สมาชิกในกลุ่มซึ่งทำหน้าที่เป็นเวรออกไปทำหน้าที่รายงานข่าว

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอข่าว ตัวแทนของกลุ่มจะเป็นผู้เสนอข่าว โดยการเล่าให้ เพื่อนักเรียนฟังโดยใช้เวลา 3 - 4 นาที ต่อ 1 รายงาน ไม่ควรเกิน 5 นาที

ขั้นตอนที่ 4 การซักถาม หลังจากเสนอข่าวจบแล้วเพื่อนักเรียนผู้ฟังข่าวจะซักถาม ข้อมูลเหตุผลต่าง ๆ เกี่ยวกับข่าวเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปข่าว ครูควรนำสรุปข่าวที่นักเรียนได้รายงานและซักถาม โดยอภิปรายถึงข่าวแต่ละข่าวในด้านมีสาเหตุมาจากอะไร จะพาดพิงนักเรียนเพียงใด จะปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะหลีกเลี่ยงหรือเผชิญหน้าเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ สำหรับเวลาที่จะสอน ข่าวควรจะสอนเวลาเข้าก่อนเรียนตามปกติวันละ 15 - 20 นาที

สมัชชาฯ ยะกัณฐะ (2536 : 25 - 28) ให้ความเห็นว่า เหตุผลสำคัญในการ สอนข่าวและเหตุการณ์ ก็คือต้องการให้นักเรียนมีพฤติกรรมตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรที่ว่า คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น จึงจำเป็นจะต้องเริ่มต้นฝึกกันที่ความกล้าของนักเรียน ต้องให้นักเรียนแสดงออกในทุก ๆ เรื่อง เช่น กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ มีเหตุผล มีบุคลิกที่ดี มีมารยาทในการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี รู้จักวิจารณ์ และอดทนต่อคำวิจารณ์ ทั้งหมดนี้ไม่มีวิธีการอื่นใดที่จะทำได้นอกจากการฝึกทุก ๆ วันเท่านั้น โดยมีวิธีการและขั้นตอน ของการสอนข่าว 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการหาข่าว แหล่งข่าวมีอยู่ทั่ว ๆ ไป เช่น จากบ้าน จากเพื่อน หรือจากชุมชนตลอดจนจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เหตุผลที่ต้องฝึกขั้นตอนนี้ก็เพื่อให้นักเรียน รู้จักรับผิดชอบ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการรองข่าว ขั้นนี้คือให้นักเรียนรู้จักคัดเลือกข่าวกันเองว่าข่าวดีหรือไม่อย่างไร มีคุณค่าหรือประโยชน์อะไรบ้าง เหตุที่ต้องฝึกขั้นตอนนี้คือฝึกให้นักเรียนคิดเป็น รู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการรายงานข่าว ขั้นนี้ถือว่าสำคัญที่สุด เพราะครูจะต้องคอยฝึกทักษะ ทุก ๆ ด้าน เหตุผลของการฝึกขั้นตอนนี้คือ ฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกอย่างมีบุคลิกภาพที่ดี

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการวิจารณ์ข่าวหรือการวิเคราะห์ข่าว คือ เมื่อฟังข่าวจบจะรู้จัก ร่วมกันคิดและร่วมกันตั้งคำถาม เหตุผลที่ต้องฝึกตอนนี้ ฝึกให้นักเรียนคิดเป็น และกล้า แสดงออก

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการสรุปข่าว ทุกครั้งทุกวันเมื่อมีการรายงานข่าวก็ไม่ควรให้เรื่อง นั้น ๆ ผ่านไปเฉย ๆ ควรจะได้มีการสรุปกันโดยนักเรียนเอง หรือโดยครูร่วมกับนักเรียน เหตุผลที่ฝึกขั้นตอนนี้ เพื่อให้นักเรียนรู้จักจับบันทึกเป็นการเพิ่มทักษะในการเขียนอีกทางหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 24 - 32) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการสอนข่าวและเหตุการณ์ว่า การสอนข่าวและเหตุการณ์ หมายถึงกิจกรรมที่เน้น ให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อข่าวและเหตุการณ์ ฝึกให้เคยชินกับการอ่านข่าว เล่าข่าว และติดตามข่าว จนคิดว่าข่าวคือสิ่งจำเป็นและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน และได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการสอนข่าวไว้ดังนี้คือ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนติดตามฟังข่าวตลอดเวลา ฝึกให้รู้จักคิดและใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ข่าว เพื่อให้รู้จักปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และนำข่าวมาเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต และได้กำหนดแนวทางขั้นตอนของการสอนข่าวและ เหตุการณ์ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การหาข่าว ครูกำหนดให้นักเรียนหาข่าวตามความเหมาะสมกับสภาพ แหล่งข่าวในห้องเรียนของแต่ละโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การประชุมเพื่อรองข่าว ก่อนรายงานข่าวสมาชิกทุกคนที่ได้รับมอบหมาย ให้ไปหาข่าว จะต้องนำข่าวที่หามารายงานให้กลุ่มฟัง และสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องช่วยกัน อภิปรายแสดงความคิดเห็นพิจารณาคัดเลือกข่าวที่เหมาะสมที่สุดเพียง 1 ข่าว

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอข่าว ตัวแทนกลุ่มเป็นผู้เสนอข่าว โดยการนำข่าวมาแล้ว ให้เพื่อนฟัง ใช้เวลา 3 - 4 นาที ต่อ 1 ข่าว ไม่เกิน 5 นาที

ขั้นตอนที่ 4 การอภิปรายซักถาม หลังจากตัวแทนเสนอข้อหาจบแล้ว เพื่อนนักเรียนผู้ฟังข่าวต้องซักถามปัญหาที่เกี่ยวกับข่าวอย่างน้อยกลุ่มละ 1 - 2 คำถาม

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอสรุปและวิเคราะห์ข่าว ครูเป็นผู้นำเสนอสรุปข่าวที่นักเรียนนำมาเล่า โดยมีนักเรียนมีส่วนร่วมในการสรุปทั้งชั้น

จากลักษณะของการจัดกิจกรรมการสอนข่าวและเหตุการณ์ข้างต้นพอสรุปได้ว่า เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าข่าวเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีกระบวนการสอนคือ การหาข่าว การประชุมเพื่อกรองข่าว การเสนอข่าว การอภิปรายซักถาม และการนำเสนอสรุปวิเคราะห์ข่าว จะทำให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ และสามารถทำงานในระบบกลุ่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนใช้ชีวิตแบบประชาธิปไตยได้ในที่สุด

กิจกรรมการใช้ห้องสมุด

รัฐจวน อินทรกำแหง (2517 : 33) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการใช้ห้องสมุดในโรงเรียนว่า คือการให้นักเรียนและครูได้รับความสะดวกในการใช้ห้องสมุด จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้าของนักเรียน จัดปฐมนิเทศให้นักเรียนได้รู้จักวิธีการใช้ห้องสมุด ให้ความร่วมมือกับครูในการสอนโดยใช้ห้องสมุด บรรณารักษ์ต้องทำหน้าที่ควบคุมเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมาย ฉะนั้นกิจกรรมทุกชนิดที่ห้องสมุดจัดขึ้นจึงสนับสนุนนโยบายของโรงเรียนนั้น ๆ ในการปฏิบัติห้องสมุดยึดหลักสองประการในการจัดกิจกรรม คือ ประการแรก จัดกิจกรรมโดยเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน เช่น กีฬาประจำปีของโรงเรียน ห้องสมุดก็อาจร่วมจัดป้ายนิเทศการแข่งขันทัวร์นาเมนต์ กีฬาประจำปี ของโรงเรียน ห้องสมุดก็อาจร่วมจัดป้ายนิเทศการแข่งขันทัวร์นาเมนต์ กีฬาประจำปี ของโรงเรียน ห้องสมุดเป็นผู้ริเริ่มจัดเอง เป็นการบริการเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม เช่น การตอบปัญหา การแนะนำการอ่าน หรือการฉายภาพยนตร์ เป็นต้น เป็นจุดประสงค์ที่ห้องสมุดต้องการสร้างนิสัยรักการอ่าน สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง พัฒนาความคิดในเรื่องประชาธิปไตย เมื่อผู้ใช้มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ห้องสมุดจัดขึ้น ฝึกนิสัยให้รู้จักเสียสละ ทำงานร่วมกับหมู่คณะ รู้จักสร้างความสัมพันธ์ในสังคม ส่วน โสภณ เพชรพวง (2527 : 29) กล่าวว่า กิจกรรม

ห้องสมุด หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้น กิจกรรมในห้องสมุดเป็นกิจกรรมร่วม และเสริมหลักสูตรได้เป็นอย่างดี ในห้องสมุดควรมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนหันมาใช้ห้องสมุดอย่างจริงจัง กิจกรรมในห้องสมุดมีสองอย่างคือ กิจกรรมบริการ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านนันทนาการ

รุ่ง พูลสวัสดิ์ (2530 : 5) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการใช้ห้องสมุดไว้ว่า ห้องสมุดเป็นหัวใจของการเรียนรู้ เป็นแหล่งการแสวงหาความรู้สำหรับครูและนักเรียน การเรียนรู้ในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวก็ยังมีอาจจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ที่แตกฉานได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ด้านวิชาการ การจัดบริการห้องสมุดของโรงเรียนควรมีวัตถุประสงค์สี่ประการคือ ประการที่หนึ่ง จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนและครูในโรงเรียน ประการที่สอง จัดให้บริการนักเรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ได้อย่างอิสระ ประการที่สาม จัดเพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีการค้นคว้าด้วยตนเอง และประการที่สี่ จัดเพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ใ้รู้จักการอ่าน การคิด และการตัดสินใจ สำหรับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 166) เชื่อว่า กิจกรรมการใช้ห้องสมุดเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียน ใ้ให้นักเรียนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ใ้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีคณะกรรมการและคณะทำงาน ครูที่ปรึกษากิจกรรมห้องสมุดควรใ้ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับห้องสมุด เช่น การแนะนำหนังสือ การเล่านิทาน การเสนอหนังสือใหม่ ในการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน อาจจะจัดใ้มีการเลือกตั้งคณะทำงานเป็นคณะ หรือเลือกหัวหน้าขึ้นมาก่อนแล้วหัวหน้าเลือกคณะทำงานก็ได้

จากความคิดเห็นที่นำมากล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า กิจกรรมการใช้ห้องสมุดเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ทำใ้ให้นักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่วนการดำเนินงานของห้องสมุดนั้น ควรใ้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการห้องสมุด มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและบริการอื่น ๆ ตลอดจนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมอื่น ๆ ของห้องสมุด เช่น กิจกรรมช่วยสอนหนังสือบ้าง กิจกรรมแนะนำหนังสือใหม่ กิจกรรมบริการความรู้ เป็นต้น

กิจกรรมการจัดนิทรรศการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 : 303 - 304) ให้ความหมายของการจัดนิทรรศการว่า การจัดนิทรรศการ หมายถึงการนำวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนหลายอย่าง เช่น ของจริง หุ่นจำลอง รูปภาพ บ้ายนิเทศ และโสตทัศนอุปกรณ์ มาจัดแสดงให้เห็นลำดับความเป็นมา หรือลำดับขั้นตอนของเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือสามารถสรุปบทวนเรื่องราวนั้น ๆ ได้โดยง่าย สะดวก ประหยัดเวลา และช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้หลาย ๆ ด้าน และถ้าให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้วยมากแล้ว ก็จะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีอย่างยิ่ง สำหรับหลักในการจัดนิทรรศการ เพื่อเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ว่าจะจัดนิทรรศการอะไร จัดทำไม เพื่ออะไร และจัดให้ใครดู
2. กำหนดขอบเขตของการจัดนิทรรศการ ทั้งในด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ วันและเวลา
3. แบ่งงานให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดมากที่สุด โดยแบ่งงานให้ผู้เรียนไปจัดทำหรือรับผิดชอบเป็นกลุ่ม ๆ แล้วผู้สอนคอยติดตามเป็นระยะ ๆ
4. จัดให้มีการประเมินผลการจัดนิทรรศการด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ เป็นต้น

เบรื่อง กุมุท (2535 : 1 - 5) ได้พูดถึงการจัดนิทรรศการไว้ว่า ในปัจจุบันนี้ นิทรรศการเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีบทบาทและอิทธิพลมากขึ้นทุกขณะ ทั้งในด้านการศึกษาวិทยาศาสตร์ ธุรกิจ สังคม การเมือง การอุตสาหกรรม และสถาบัน องค์การ หน่วยงาน เป็นอันมาก ได้ใช้เทคนิคนิทรรศการสำหรับให้ความรู้ ชักชวนจูงใจ กระตุ้น และปลุกกระดม ในหลายรูปแบบ นิทรรศการที่นิยมใช้กันอยู่ขณะนี้จำแนกออกเป็น 3 แบบ คือ

1. นิทรรศการถาวร เป็นแบบที่จัดอยู่ในพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ หรือในบางส่วนของหอศิลป์ ถือว่าเป็นที่รวบรวมและจัดแสดงสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะวัตถุสิ่งของที่แสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ ที่ว่าจัดอย่างถาวรนั้นเพราะมักจัดอยู่ ณ ที่นั้นแห่งเดียวเป็นเวลาดูครั้งละนาน ๆ หรือตลอดไป

2. นิทรรศการชั่วคราว เป็นการจัดแสดงเรื่องราวเฉพาะกิจในโอกาสพิเศษบางโอกาส เพื่อแสดงวัตถุหรือสิ่งที่เพิ่งสะสมมาได้ใหม่ ๆ หรือในหัวข้อที่ประชาชนบางกลุ่มสนใจ

3. นิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการแบบนี้เป็นแบบที่ใหม่กว่านิทรรศการชั่วคราว เพิ่งจะเริ่มนิยมเมื่อไม่นานมานี้ ส่วนที่ดีประการสำคัญของนิทรรศการเคลื่อนที่ก็คือ สามารถเดินทางไปตามที่ต่าง ๆ เพื่อพบประชาชน และดึงดูดความสนใจของคนเหล่านั้นให้มารวมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 51 - 52) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการจัดนิทรรศการว่า กิจกรรมการจัดนิทรรศการเป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อการเรียนการสอน เป็นการแสดงผลงานเพื่อสรุปบทเรียน เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมคุณนิสัยให้เด็กให้เป็นคนมีระเบียบวินัยมีมารยาท ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และฝึกฝนให้เด็กเป็นคนรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สำหรับวัตถุประสงค์ของการจัดนิทรรศการได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้สี่ประการดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจ และชื่นชมผลงานของตนเองและเพื่อน ประการที่สอง เพื่อสรุปบทเรียนที่ได้เรียนมาแต่ละแผน ประการที่สาม เพื่อให้เด็กรู้จักวางแผนการทำงานร่วมกัน และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ ประการที่สี่ เพื่อให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ส่วนขั้นตอนในการจัดกิจกรรมนิทรรศการมีดังต่อไปนี้

1. นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันวางแผนจัดนิทรรศการ โดยเตรียมการในการกำหนดจุดมุ่งหมายวัตถุประสงค์ และตั้งชื่อเรื่องการจัดนิทรรศการ กำหนดวัน เวลา สถานที่ ระยะเวลาการจัดนิทรรศการ เตรียมรวบรวมผลงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ การเชิญผู้ปกครอง ครู และนักเรียนชั้นอื่น ๆ ตลอดจนการบรรยายแนะนำผลงาน

2. การแบ่งงาน นักเรียนมอบหมายงานกันเองโดยแบ่งเป็นกลุ่ม ครูต้องคอยเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำตลอดเวลา เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มรับผิดชอบทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

3. การเตรียมตัวของครู ครูจะต้องเตรียมผลงานจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมา และวางแผนไว้ล่วงหน้า แล้วต้องประสานแนะนำประธานอย่างใกล้ชิด

4. การจัดนิทรรศการ นอกจากจัดผลงานของนักเรียนที่จะจัดแสดงไว้ให้พร้อมแล้ว ครูและนักเรียนควรเตรียมการการจัดนิทรรศการไว้ให้พร้อม โดยแบ่งหน้าที่ของนักเรียนเป็นฝ่ายต่าง ๆ แล้วซักซ้อมเพื่อความเรียบร้อยของงาน

5. การประเมินผล สิ่งที่ประเมินผลมีอยู่สองอย่างคือ ประเมินเนื้อหา หรือผลงานว่าในการจัดครั้งนี้ตรงตามชื่อเรื่องหรือไม่ ได้ความรู้อะไรบ้าง และประเมินพฤติกรรมหรือกระบวนการในการทำงานของนักเรียน ว่ามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด

การจัดกิจกรรมนิทรรศการที่ยกมากล่าวข้างต้น เป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อการเรียนการสอน เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียน และให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกัน รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ตลอดจนให้เด็กรู้จักวางแผนการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีขั้นตอนในการฝึกคือ นักเรียนร่วมกันวางแผน การแบ่งงานกันทำ การเตรียมตัวของครู การดำเนินการจัดนิทรรศการ และการประเมินผล

กิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมระบบประชาธิปไตย

วิรัช ลภีรัตนกุล (ม.ป.ป. : 5) ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ว่า การประชาสัมพันธ์ก็คือการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างองค์การสถาบันกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหวังผลในด้านความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชน และกล่าวถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ในสังคมระบอบประชาธิปไตยว่า การประชาสัมพันธ์มีความสำคัญหรือมีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย เพราะการประชาสัมพันธ์เป็นการติดต่อสื่อสารในระบบสองทางของสถาบัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน เช่น หน่วยงานของรัฐสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มประชาชน ซึ่งหลักการนี้มีส่วนสนับสนุนประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก และ โรสส์ (Ross. 1977 : 6) ได้ให้ทัศนะว่า การประชาสัมพันธ์เป็นงานที่มุ่งในด้านการพัฒนาและธำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชน การประชาสัมพันธ์ที่ดีจึงต้องมีรากฐานอยู่ที่การกระทำดีต่อประชาชน และให้ประชาชนได้รู้เห็นในพฤติกรรมดังกล่าว ส่วน คัทลิป และ เซนเตอร์ (Cutlip and Center. 1978 : 8) อธิบายว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึงการติดต่อสื่อสารหรือการสื่อความหมาย และความคิดเห็นจากองค์การไปสู่ประชาชน รวมทั้งรับความคิดเห็นหรือประชามติที่ประชาชนมีต่อองค์การ

โดยมุ่งที่จะสร้างและตอบสนองผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายระหว่างองค์กรกับประชาชน
 ฉะนั้น การประชาสัมพันธ์จึงเป็นงานเชิงสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจอันดีแก่
 ประชาชน เพื่อสัมพันธ์ภาพ ความกลมเกลียวราบรื่นระหว่างองค์กรกับกลุ่มประชาชนที่
 เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ยังมีส่วนช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวเองให้สอดคล้อง
 กลมกลืนกับสังคมได้

เสนีย์ แดงวัง (2526 : 272 - 279) ได้พูดถึงงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนว่า
 เป็นงานมุ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มประชาชน เป็นการเผยแพร่
 ในกลุ่มประชาชนต่าง ๆ รู้จักโรงเรียนหรือสถาบัน มีความนิยมในเกียรติยศและสนับสนุน
 กิจการของโรงเรียนหรือสถาบัน และในขณะเดียวกันทางโรงเรียนหรือสถาบันจะได้ทราบถึง
 ความคิดเห็น ทัศนคติ ที่ประชาชนมีต่อโรงเรียนหรือสถานศึกษาอีกด้วย งานประชาสัมพันธ์
 โรงเรียนเป็นงานที่มุ่งสร้างประโยชน์ให้ทั้งสองฝ่าย และช่วยให้โรงเรียนกับประชาชนมีความ
 สนิทสนมกันมากขึ้น สำหรับ สะอาด ตัณศุภผล (2536 : 19) ให้ความเห็นว่า การประชาสัมพันธ์
 คือวิธีการของสถาบันอันมีแผนการและการกระทำที่ต่อเนื่องกัน ในอันที่จะสร้างหรือ
 ให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชน เพื่อให้สถาบันและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้
 ความเข้าใจและให้ความสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน อันเป็นประโยชน์ในสถาบันนั้น ๆ คำนิยาม
 งานไปได้ผลคือสมความมุ่งหมาย โดยมีประชาคมติเป็นแนวบรรทัดฐานสำคัญด้วย และ สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 165 - 166) กล่าวว่า กิจกรรม
 ประชาสัมพันธ์เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการโฆษณา ชี้แจง แดงข่าว หรืออาจเป็นการจัดรายการ
 สารบันเทิงอื่น ๆ เพื่อให้ผู้อื่นทราบ โดยการจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ บ้ายโฆษณา บ้ายนิเทศ
 วารสาร หรือการออกอากาศโดยใช้เครื่องขยายเสียง ส่วนแนวทางในการจัดกิจกรรมต้อง
 จัดในรูปคณะกรรมการ โดยการเลือกตั้งจากนักเรียนในโรงเรียน เช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น ๆ
 มีครูที่ปรึกษาคอยแนะนำชี้แจงการปฏิบัติงาน นอกจากจะประชาสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
 และนักเรียนกับนักเรียนภายในโรงเรียน อาจจะมีจัดขึ้นระหว่างชุมชนหรือบ้านกับโรงเรียนด้วย
 ก็ได้ จะทำให้บ้านและโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันเป็นอย่างสูง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมระบบ
 ประชาธิปไตย เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการโฆษณา ชี้แจง แดงข่าว เพื่อให้บุคคลอื่นทราบ

การดำเนินการจัดกิจกรรมต้องดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติงานและประสานงานกับผู้อื่น ตลอดจนเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะส่งผลให้นักเรียนช่วยกันรู้จักปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย เป็นการเตรียมตัวเป็นพลเมืองดีในอนาคต

กิจกรรมวันสำคัญ

กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 117 - 121) กล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดวันสำคัญทางพุทธศาสนาและวันสำคัญตามประเพณีท้องถิ่น ก็เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาและวันสำคัญตามประเพณีท้องถิ่นได้ถูกต้อง และนักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน ตลอดจนนักเรียนเห็นคุณค่าของวันสำคัญต่าง ๆ สำหรับวิธีการดำเนินงานจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนจำนวนตามสมควร จัดแบ่งและมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา
2. จัดงานในวันเวลาที่กำหนด
3. ให้นักเรียนอภิปรายหรือรายงานเป็นกลุ่ม
4. การประเมินผล โดยการสังเกตความตั้งใจ ความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน ดูจากผลการปฏิบัติงาน และสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในการร่วมสร้างสรรค์ทำกิจกรรม

ยิ่ง ทัศนแก้ว (2534 : 34) ให้ทัศนะว่า กิจกรรมวันสำคัญเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับชุมชนในวันสำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตามลัทธิธรรมเนียมประเพณีกับเหตุการณ์ในอดีต จัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกได้รำลึกถึงความสำคัญของเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันมาฆบูชา วันจักรี วันฉัตรมงคล วันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ วันลอยกระทง ฯลฯ กิจกรรมที่ควรจัดเช่น การเชิญวิทยากร มาบรรยาย การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ การประกวด การทำบุญตักบาตร แต่ละวันจะมีกิจกรรมที่กระตุ้นให้รำลึกถึงแตกต่างกัน แต่ทุกกิจกรรมจะต้องมีคณะกรรมการครูที่ปรึกษา ร่วมกันปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 167) ได้กล่าวถึงกิจกรรมวันสำคัญดังนี้ ประเทศไทย

เป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์ประจำชาติ และมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีที่สืบทอดมาช้านาน ดังนั้น ในทุกปีจึงมีวันสำคัญที่ประชาชนจะร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่สั่งามให้คงอยู่สืบไป โรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนจึงเป็นสถาบันที่สำคัญที่จะจัดกิจกรรมวันสำคัญเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชุมชน และปลูกฝังให้นักเรียนช่วยกันรักษาสิ่งที่สั่งามไว้ และได้กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญไว้ว่า กิจกรรมวันสำคัญเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทำงานด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับชุมชนในวันสำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตามลัทธิธรรมเนียมนิยมประเพณีเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันจักรี วันสงกรานต์ วันมาฆบูชา ฯลฯ กิจกรรมที่จัด เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดนิทรรศการ การประกวด การศึกษานอกสถานที่ สำหรับการจัดกิจกรรมจะต้องมีคณะกรรมการและมีครูที่ปรึกษาร่วมกันปฏิบัติงานในรูปของคณะกรรมการ

กิจกรรมที่สำคัญที่ยกมากล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการทำงานด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการที่ฝึกนักเรียนให้มีความเข้าใจอย่างแท้จริง เกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยทั้งด้านทฤษฎีและทางปฏิบัติ

กิจกรรมการแข่งขันกีฬา

กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 142 - 143) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน ก็เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสร่วมแข่งขันกีฬา มีทักษะทางกีฬา ทั้งประเภทบุคคลและประเภททีม ให้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และทำงานมีความรับผิดชอบร่วมกัน เป็นหมู่คณะ สำหรับวิธีดำเนินการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ตั้งคณะกรรมการขึ้นโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา
2. ประชุมคณะกรรมการแบ่งหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ และมอบหมายหน้าที่
3. คณะกรรมการวางโครงการ เสนอผู้บริหารและขออนุมัติ
4. จัดแบ่งนักเรียนทั้งโรงเรียนออกเป็นกลุ่มสี่

5. ดำเนินการแข่งขันตามกำหนดเวลาและแผนงานที่วางไว้

6. การประเมินผล

จรรยา แก่นวงศ์คำ (2524 : 20) ให้ความเห็นว่า การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพลศึกษาในโรงเรียน เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนนำประสบการณ์การเรียนรู้พลศึกษาในชั้นเรียน ในด้านความรู้ ทักษะ และความมีน้ำใจ นักกีฬามาแสดงออก การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนช่วยให้โครงการพลศึกษาในโรงเรียนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำหรับจุดมุ่งหมายการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนก็เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สนุกสนาน ให้นักเรียนปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอ ให้ออกกำลังกายเป็นประจำ ให้นักเรียนมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ให้ความสามัคคี และให้มีลักษณะผู้นำ ผู้ตามที่ดีในสังคมประชาธิปไตย ส่วน ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และ วันนอร์ มะทา (2528 : 9) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับกีฬารวมถึงการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียนในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียน การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนนั้น จะต้องให้นักเรียนเข้าใจว่าเป็นการแข่งขันเพื่อน้ำใจของนักกีฬา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 168) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาและแนวทางในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาว่า การแข่งขันกีฬาเป็นการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนรู้จักการวางแผนงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกให้รู้จักการเคารพต่อกฎข้อบังคับของการแข่งขัน ให้ออกกำลังกาย รู้จักแพ้ ชนะ และรู้จักอภัย เคารพสิทธิของผู้อื่น และรู้จักหน้าที่ของตนเอง นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์ตามเนื้อหาวิชาพลศึกษา คือ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนมาแล้วในหลักสูตรมาใช้เพื่อการออกกำลังกายสนุกสนานรื่นเริงในสภาพการณ์จริง

จึงเห็นได้ว่ากิจกรรมการแข่งขันกีฬาเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนควรจัดทำ และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้มากที่สุด เพราะจะเป็นการฝึกการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ทั้งผู้เล่นกีฬาและผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา ฝึกความรับผิดชอบ รักษากฎกติกา ครูอาจารย์จึงต้องร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับนักเรียนในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

กิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่

กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 30 - 31) ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการดูแลรักษา
 ความสะอาดบริเวณอาคารสถานที่และแหล่งบริการต่าง ๆ ของโรงเรียนไว้ดังนี้ เพื่อให้นักเรียน
 รู้จักใช้และดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน อาคารสถานที่และแหล่งบริการต่าง ๆ ได้
 เพื่อฝึกนักเรียนให้รู้จักทำงานด้วยตนเอง ตลอดจนรับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย
 สำหรับวิธีดำเนินการจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนร่วมกันรับผิดชอบ
2. จัดตั้งกรรมการดูแลรักษาความสะอาดอาคารสถานที่
3. โรงเรียนจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ การทำความสะอาดส่วนรวมให้
4. การปฏิบัติงานประจำวันของนักเรียน
5. การประเมินผล โดยการสังเกตการปฏิบัติงานของคณะกรรมการนักเรียน

สังเกตกระบวนการทำงานของนักเรียนที่ได้รับมอบหมาย และตรวจสอบรายงานผลการตรวจ
 ของคณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 : 271) ได้กล่าวถึงการทำความสะอาด
 อาคารสถานที่ไว้ดังนี้ อาคารสถานที่ที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้โรงเรียนดำเนินงาน
 ไปได้โดยสะดวก อาคารสถานที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินงานของโรงเรียน สภาพบริเวณ
 โรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป ขาดการดูแลเอาใจใส่ ทำให้เกิดสภาพที่ทรุดโทรมสกปรกไม่เป็น
 ระเบียบ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและปรับปรุง โดยมีคณะกรรมการนักเรียนร่วมกัน
 รับผิดชอบ สำหรับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่ ก็เพื่อ
 กระตุ้นพลังการทำงานร่วมกันของนักเรียน ก่อให้เกิดความรักหมู่คณะและสถานที่ เพื่อให้
 ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมนี้ ฝึกความรับผิดชอบที่ต้องมีส่วนรวม ฝึกการ
 วางแผนในการทำงานของผู้จัดดำเนินงานและผู้ร่วมทำกิจกรรม และเพื่อให้เกิดสภาพความ
 สะอาดภายในโรงเรียน ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก
 : 120) ได้อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญในการรักษาความสะอาดอาคารสถานที่ และให้
 แนวทางในการจัดกิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่ไว้ว่า การทำความสะอาดอาคาร
 สถานที่ โรงเรียนควรมอบให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนี้ เพราะเป็นการฝึกให้

เด็กทำงานด้วยตนเอง รู้จักรับผิดชอบงานที่ตนได้รับมอบหมาย ในการทำความสะอาดชั้นเรียน ครูควรมอบให้แต่ละกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบหมุนเวียนกันไป เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ทำงาน ในการฝึกให้ฝึกกิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่ โรงเรียนต้องมุ่งเน้นคุณสมบัติที่ต้องการคือ ประการแรก ความรับผิดชอบ ประการที่สอง นิยัรักความสะอาด ประการที่สาม ความมุ่งมั่นในการทำงาน และประการสุดท้าย วิถีชีวิตประชาธิปไตยในด้านความร่วมมือในการทำงาน

การทำความสะอาดอาคารสถานที่ที่ยกมากล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนมอบให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นคุณสมบัติที่ต้องการคือ ความรับผิดชอบ นิยัรักความสะอาด ความมุ่งมั่นในการทำงาน และวิถีชีวิตประชาธิปไตย

กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2525 : 1) กล่าวถึงความสำคัญของการอยู่ค่ายพักแรมไว้ว่า ในสภาพการณ์ปัจจุบัน สิ่งแวดล้อม ภาวะเศรษฐกิจและระบบสังคมทำให้คนเห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ของสังคม เป็นเหตุให้สังคมเสื่อมลง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่ทำให้คนรับผิดชอบต่อสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน รู้จักทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคีและรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งในระดับที่เป็นบุคคลในกลุ่มสมาชิกของสถาบันและหน่วยงานของสังคมโดยส่วนรวม การอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เห็นประโยชน์ของส่วนรวม และช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม สามารถแก้ปัญหาที่กล่าวมาได้ และ นาง พรพมา (2525 : 50) กล่าวว่า กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างเสริมคุณสมบัติในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก ประการแรก กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง จึงสามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงบุคลิกอุปนิสัยของชาวค่ายได้ ประการที่สอง กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นการใช้ชีวิตกลางแจ้งท่ามกลางธรรมชาติ จึงช่วยพัฒนาด้านร่างกาย ประการที่สาม กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดให้เยาวชนเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งปลูกฝังให้เด็กอยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรู้จักช่วยเหลือตนเอง ประการที่สี่ กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นที่รวมของเยาวชนจากหลายครอบครัว ต่างฐานะ ต่างศาสนา จึงเป็นการฝึกการปรับตัวและการอยู่

ร่วมกันกับผู้อื่น และประการสุดท้าย กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมทำให้เกิดความประทับใจแก่เยาวชนในสิ่งที่ได้ จะสามารถช่วยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 17) ได้พูดถึงเรื่องของการอยู่ค่ายพักแรมไว้ดังนี้ การอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมหนึ่งในการเรียนการสอนลูกเสือ เนตรนารี และยุวภาษา เป็นการฝึกประสบการณ์ชีวิตร่วมกันในสังคม ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มให้รู้จักแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อการอยู่รอดในสังคม เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะก้าวไปสู่ชีวิตจริงในอนาคต และ เพื่อเป็นการเตรียมการสำหรับเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพของสังคม สำหรับวัตถุประสงค์ของการอยู่ค่ายพักแรมก็เพื่อฝึกการใช้ชีวิตกลางแจ้ง ฝึกการทำงานในระบบหมู่ ระบบกลุ่ม เพื่อฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การยอมรับระหว่างกันในหมู่คณะ ฝึกการรับผิดชอบภาระหน้าที่ในส่วนที่ตนได้รับมอบหมายเพื่อความสำเร็จของส่วนรวม และการเข้าใจผู้อยู่ร่วมกัน เรียนรู้ความต้องการของแต่ละคน ของกลุ่มและสิทธิของบุคคล โดยอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 167 - 168) ให้ทัศนะว่า กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้คุณประโยชน์ต่อเยาวชน แต่การอยู่ค่ายพักแรมจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญห้าประการคือ ประการแรก การจัดทำเนิการอยู่ค่ายพักแรม ประการที่สอง ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ประการที่สาม สมาชิกหรือกลุ่มคนที่มาร่วมกันมากกว่า 2 คน ประการที่สี่ การใช้ชีวิตนอกเมืองหรือสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และประการสุดท้าย ช่วงเวลาที่ก่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และการอยู่ค่ายพักแรมจึงเป็นกิจกรรมพัฒนาการอย่างหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ในการจัดเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และรู้จักรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การดำเนินงานควรให้มีคณะกรรมการฝ่ายนั้นหนาการเป็นผู้รับผิดชอบ มีการประชุมวางแผนและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ

จากความคิดเห็นที่ได้กล่าวมา กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมเป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์แก่นักเรียน ในการดำเนินการจัดกิจกรรมจะต้องดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการจะประชุมวางแผนในการปฏิบัติงาน จะทำให้นักเรียนรู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม รู้จักรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อความสำเร็จของส่วนรวม และการเข้าใจผู้

ร่วมกัน เรียนรู้ความต้องการของแต่ละคนของกลุ่มและสิทธิบุคคล โดยอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ตามรูปแบบการจัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 10 กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดกิจกรรม ผู้บริหารทุกคนจะต้องดำเนินการจัดให้บรรลุเป้าประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียนอยู่เสมอ โดยเฉพาะปัญหาที่นักวิชาการได้สรุปไว้ในเอกสารตำราและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จุไร ลียากาศ (2500 : 75) ได้กล่าวถึงสถานักเรียนไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน" ว่า สถานักเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตย และเป็นเสมือนอุปกรณ์ที่จะช่วยในการปกครองโรงเรียน เพราะการจัดสถานักเรียนมีความประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองโรงเรียน เพื่อเป็นการฝึกให้รู้จักรับผิดชอบ เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดคือ ฝึกให้เด็กรู้จักปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นการเตรียมตัวเด็กให้เป็นพลเมืองดี

ปิยวดี ศิริงคะเปาระ (2522 : 82) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ครูใหญ่ ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 500 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ผู้บริหารและครูจัดขึ้นเอง นักเรียนไม่ทราบวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานที่แน่ชัด นักเรียนจึงไม่เห็นความสำคัญ เมื่อจัดกิจกรรมแล้วไม่มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และมีปัญหาในเรื่องการเงิน เวลา อุปกรณ์และสถานที่

งานวิจัยของ วสันต์ พรหมบุญ (2522 : 168 - 227) เรื่อง "โปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรสองกลุ่มคือ อาจารย์และนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมนักเรียนคือ ครูบางคนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร นักเรียนไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร เวลาและอุปกรณ์ไม่พอ นอกจากนั้นผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญ ข้อเสนอแนะได้เสนอแนะด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมการ ควรมีการประชุมของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง วางแผนจัดกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินงาน และขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย แจ้งให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน พร้อมทั้งจัดเตรียมงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากร

2. การดำเนินการ ควรให้นักเรียนร่วมวางแผน คณะกรรมการนักเรียนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น มีการประสานงานอย่างใกล้ชิด ทั้งฝ่ายวิชาการ อาจารย์ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน

3. การประเมินผล ควรประเมินผลทุกครั้งหรืออย่างน้อยควรประเมินผลเป็นระยะ ๆ ผู้ประเมินผลร่วมกันประเมินทุกฝ่าย โดยประเมินด้านวัตถุประสงค์ วิธีการจัด จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม เวลา สถานที่ คุณค่าที่ได้รับประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม และหลังจากประเมินผลแล้วต้องแจ้งให้สมาชิกทราบ และบันทึกเป็นหลักฐานเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

พระพงษ์ ศรีเหมี่ยง (2524 : 90 - 92) ได้ศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านพุ่มวง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสำรวจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย 8 ลักษณะ จำนวน 30 สถานการณ์ พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมแสดงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง ได้แก่คุณลักษณะต่อไปนี้คือ การมีความรับผิดชอบ การทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเสมอภาคของมนุษย์ การมีวินัยในตนเอง การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การยอมรับในเหตุผล ความคิดรวบยอดใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ ได้แก่ คุณลักษณะการ

ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ และความคิดรวบยอดต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง ได้แก่
คุณลักษณะการเชื่อในวิธีการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้เสนอแนะสำหรับครูทั่วไปดังนี้

1. เพื่อให้การปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียนบังเกิดความสำเร็จ ครูทุกคนควรเป็นผู้ตระหนักในคุณค่าของประชาธิปไตย มีค่านิยมที่เอื้ออำนวยต่อประชาธิปไตย ในการจัดกิจกรรมจึงจะเป็นการถ่ายทอดคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากความปรารถนาของครูอย่างจริงจัง
2. ในการสอนทุกวิชาควรปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่เยาวชน
3. ครูทุกคนควรร่วมมือกันพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยแก่นักเรียน ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น การรู้จักแสวงหาความรู้ วิธีการอยู่ร่วมกับคนอื่น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยจากประสบการณ์ตรง
4. การเรียนการสอนควรเน้นเรื่องการเชื่อในวิธีการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ให้มาก

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2525 : 95) ได้ศึกษา "การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา" ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองและการประชุม โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีการอบรมหน้าเสาธงตอนเช้า ก่อนเข้าห้องเรียน การประชุมทุก ๆ สัปดาห์โดยครูจัดเวรผลัดเปลี่ยนกันอบรม การพบปะนักเรียนก่อนเริ่มเรียนและก่อนกลับบ้านของครูประจำชั้น บางโรงเรียนจัดตั้งสรวัดนักเรียนเพื่อดูแลความเรียบร้อยในโรงเรียน การจัดตั้งสภานักเรียนมีคณะกรรมการนักเรียนปกครองกันเอง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ โรงเรียนขาดอุปกรณ์และสถานที่จัดกิจกรรม ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ

งานวิจัยของ จวงจันทร์ พวงจันทร์แดง (2526 : 67 - 73) เรื่อง "ภาวะผู้นำของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา" ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย สังกัดเทศบาล และโรงเรียนราษฎร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่โรงเรียนประสบในการจัดกิจกรรม

โรงเรียนประชาธิปไตยในโรงเรียนคือ การใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมหน้าเสาธง จึงมอบให้คณะกรรมการนักเรียนพิจารณาตัดสินแทนการร่วมพิจารณาหน้าเสาธง บางโรงเรียนขาดความศรัทธาในตัวประธานของนักเรียน ผู้วิจัยเสนอแนะบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ควรให้ความรู้แก่ครู นักเรียน สนับสนุน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมประชาธิปไตย การประหยัดเวลาในการจัดกิจกรรม โดยการมอบหมายคณะกรรมการนักเรียน และให้นักเรียนได้เลือกประธานนักเรียนด้วยวิธีการประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับครู ควรพัฒนานักเรียนให้รู้หลักการแห่งการเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การประนีประนอม ความรับผิดชอบ การสื่อความหมาย ความอดทน ฝึกให้ทำงานร่วมกัน ฝึกคิดและปฏิบัติจริง เป็นผู้นำและเป็นผู้ตาม ตลอดจนเปิดโอกาสให้เลือกหัวหน้ากลุ่มเอง และครูควรประเมินผลการจัดกิจกรรมและพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

วิไลรัตน์ ยิ้มแฉ่ง (2527 : 80) ได้ศึกษาการนำเสนอรูปแบบการจัดสภานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดสภานักเรียนที่เหมาะสม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 จำนวนทั้งสิ้น 336 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำเสนอเป็นเครื่องมือ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่คาดว่าจะพบเมื่อมีการจัดสภานักเรียนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยเสนอ ได้แก่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้เรื่องสภานักเรียน และไม่เห็นประโยชน์จากการจัดสภานักเรียน สถานที่คับแคบ งบประมาณไม่เพียงพอ นอกจากนั้น อำนาจสั่งการอยู่ที่ผู้บริหารเพียงคนเดียว ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมใด ๆ ไม่สามารถสั่งการได้

และได้เสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ เช่น จัดฉายภาพยนตร์ ภาพนิ่ง หรือนิทรรศการเกี่ยวกับกิจกรรมสภานักเรียน ตลอดจนชี้แจงให้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดกิจกรรมสภานักเรียนแก่บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำคณะครูและนักเรียนไปดูงานโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดสภานักเรียน

งานวิจัยของ สุรพล จิตต์อำไพ (2527 : ฉ, 110 - 190) เรื่อง "รูปแบบของกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมดีเด่น" โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรจากโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ 83 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักการสำคัญที่ทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยดีเด่น เพราะครูเข้าใจหลักการประชาธิปไตย อุดหนุนในการฝึกนักเรียนให้มีวินัย ความรับผิดชอบ
2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน จัดได้ในโรงเรียนทุกขนาด แต่แตกต่างกันในรูปแบบในการจัดบางลักษณะของกิจกรรมเท่านั้น
3. ลักษณะการบริหารกิจกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงาน เพราะก่อนที่ครูจะสามารถฝึกให้นักเรียนมีวิถีดุชาประชาธิปไตย ลักษณะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจะต้องเป็นประชาธิปไตยเสียก่อน
4. ลักษณะของการจัดกิจกรรมมี 4 แบบ คือ
 - 4.1 กิจกรรมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย
 - 4.2 กิจกรรมนักเรียนด้านการปกครองโดยใช้สถานักเรียน
 - 4.3 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 4.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนเป็นกิจกรรมที่ควรจัดเพื่อฝึกฝนให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม สามารถช่วยครูจัดกิจกรรมได้ทุกกิจกรรม เป็นการลดภาระของครู และสามารถทำให้โรงเรียนจัดกิจกรรมดีเด่นได้โดยง่าย

ลาวัญญ์ รักไทยดี (2529 : 65 - 67) ได้วิจัยเรื่อง "การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเอง" โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ครูผู้สอนในชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูประถมศึกษาที่มีการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนทั้งสามด้านคือ การวรรณะ สำนึกศีลธรรม และปัญญาธรรม ในระดับปานกลาง

2. เมื่อพิจารณาแยกในแต่ละคุณลักษณะของวิถีชีวิตประชาธิปไตยแล้ว พบว่า

2.1 ครูประถมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนด้านคุณธรรมในระดับมาก เช่น การสอนให้เคารพและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ของโรงเรียน การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัยรวมทั้งการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายเบื้องต้น การสอนให้ทำความเคารพเมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี

2.2 ครูประถมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนด้านสามัคคีธรรมในระดับปานกลาง เช่น กิจกรรมทำความสะอาด การทำงานโดยมีส่วนร่วม การฝึกความรับผิดชอบในหน้าที่ และผลประโยชน์ของตนเอง ที่ปฏิบัติได้น้อยคือการสนับสนุนให้นักเรียนทำหนังสือพิมพ์ประจำห้องเรียน หนังสือพิมพ์ภายในโรงเรียน

2.3 ครูประถมศึกษาปฏิบัติกิจกรรมเป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนด้านปัญญาธรรมในระดับปานกลาง เช่น การแนะนำนักเรียนดูข่าวทางโทรทัศน์ เพื่อเสริมความรู้รอบตัว การสอนให้รู้ถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การสอนให้เข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย กิจกรรมที่ครูปฏิบัติในระดับน้อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมคัดเลือกบุคคลดีเด่นภายในโรงเรียน ส่วนการพานักเรียนเข้าชมรัฐสภาและรับฟังการอภิปราย ครูไม่เคยจัดกิจกรรมนี้เลย

3. เมื่อแยกตามระดับชั้น พบว่า ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้านคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านสามัคคีธรรมในระดับปานกลาง ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 และ 5 - 6 ปฏิบัติกิจกรรมด้านคุณธรรมและสามัคคีธรรมในระดับมาก ด้านปัญญาธรรมในระดับปานกลาง

ปรีดา รุ่งโรจน์ (2533 : 257 - 274) ได้ศึกษาการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผนโรงเรียนมีการจัดทำแผนประจำปี โดยผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกัน ในด้านการดำเนินการมีการประชุมแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำงานสำหรับกิจกรรมที่จัดแล้วประสบความสำเร็จมากที่สุด และส่งผลให้เกิดคุณธรรม ด้านคุณธรรมสามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ได้แก่ กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมทำความสะอาดสถานที่และกิจกรรมปกครองตนเองของนักเรียน ในด้านการประเมินใช้การสังเกต ประเมินเมื่อ

เสร็จสิ้นการดำเนินการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย คือ บุคลากรมีเวลาจำกัดในการวางแผน ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ และขาดการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

ในปี พ.ศ. 2534 ยิ่ง ทศน์แก้ว (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายหรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จำนวน 248 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดมากที่สุดคือ กิจกรรมวันสำคัญ รองลงมาคือกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน และการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดน้อยที่สุดคือกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ
2. ในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า วิธีดำเนินการที่โรงเรียนส่วนมากใช้คือ การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม และการให้กลุ่มร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงาน
3. ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุดทุกเรื่อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาเท่าที่ค้นคว้ามา ไม่เคยพบนักวิจัยในต่างประเทศผู้ใดได้วิจัยในเรื่องนี้มาก่อน เพียงแต่เป็นการวิจัยในลักษณะการจัดกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการจัดกิจกรรมในโรงเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน จึงได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านนี้มาเสนอไว้เป็นแนวทางเพื่อการศึกษาและวิจัยในครั้งต่อไป

ในปี ค.ศ. 1952 บรินีการ์ (Brinegar. 1952 : 49 - 54) ได้เสนอผลงานวิจัยที่น่าสนใจคือ การศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนของ

ตนเอง พบว่า นักเรียนชั้นเล็ก ๆ มีเจตคติที่ดีกว่านักเรียนชั้นโต ๆ ในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การบริหารโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คุณภาพในการสอน และความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมสภานักเรียน มีความรู้และความเข้าใจในงานสภานักเรียนเป็นอย่างดี โดยทั่วไปแล้วนักเรียนส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน และทำให้ข้อเสนอแนะว่า กิจกรรมอื่น ๆ ยกเว้นกิจกรรมกีฬาควรจัดในเวลาเรียน

จอห์นสัน (Johnson. 1979 : 2387 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่องกิจกรรมนอกห้องเรียนในจูเนียร์ ไฮสกูล และมิดเดิล สกูล ในเพนซิลวาเนีย (Extracurricular Activities in Selected Junior High and Middle School in Pennsylvania) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทั้ง 2 ประเภท ไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางที่เสนอแนะไว้ในหนังสือการบริหารกิจกรรมนักเรียน โดยพยายามกำหนดแนวปฏิบัติกันเองดังนี้

1. ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียน ครู หรือผู้ปกครองนักเรียนเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาปรัชญาและนโยบายในการจัดกิจกรรมนักเรียน
2. ไม่มีการชี้แจงปรัชญาและนโยบายเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมนักเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร
3. ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ในด้านการเงิน
4. ไม่เปิดโอกาสให้มีการฝึกอบรมครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียนอย่างกว้างขวาง
5. ไม่ดำเนินการประเมินผลกิจกรรมนักเรียนตามคู่มือที่กำหนดไว้

ลินคอล์น (Lincoln. 1981 : 937 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติในปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในรัฐมอนทานา พบว่า เกิดปัญหา 2 อย่าง คือ

1. ค่าใช้จ่ายต่อหัวในการจัดกิจกรรมนักเรียนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะ 40 ปีที่แล้ว แต่เป็นการเพิ่มที่วัดได้ยากเพราะค่าครองชีพก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว
2. ปัญหาความแตกต่างระหว่างรายรับต่อหัว และรายจ่ายต่อหัวของนักเรียนในกลุ่มกิจกรรมการลงทุน สำหรับกิจกรรมนักเรียนได้เพิ่มขึ้นสูงสุดต่อหัวในโรงเรียนขนาดเล็ก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสอดคล้องกันในส่วนที่จะช่วยให้นักเรียนได้มีการฝึกฝนการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักประสานประโยชน์ ถือประโยชน์ส่วนรวม รู้จักร่วมมือกันทำงาน รับผิดชอบในหน้าที่การงาน เคารพซึ่งกันและกัน การมีความรักความสามัคคีในหมู่พวกเป็นรากฐานวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญให้นักเรียนเกิดคุณธรรมสามประการ ได้แก่ การวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม และเป็นหนทางที่ทำให้เป็นพลเมืองที่ดีมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี สามารถช่วยสร้างเสริมสังคมให้เป็นสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

บทวิพากษ์วิจารณ์

ปรีชา สุขคุณ (2526 : 32 - 33) ได้ระบุเกี่ยวกับการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนไว้ว่า รากฐานที่สำคัญคือสอนให้เด็กเป็นผู้รู้จักสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองในสังคม ระบบการศึกษาในโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมในการเตรียมประชากรให้มีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี โรงเรียนฝึกได้โดยให้เด็กทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้ทำงานตามความมุ่งหมายและอุดมคติร่วมกัน ตลอดจนส่งเสริมให้มีความสามัคคี มีเหตุผล มีความคิดริเริ่ม มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพในฐานะพลเมืองดี อีกทางหนึ่งโรงเรียนอาจส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยการจัดปรับปรุงโรงเรียนระหว่างครูกับนักเรียน หรืออาจส่งเสริมให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น สำหรับกิจกรรมในชั้นเรียนครูจัดขึ้นได้โดยสนับสนุนให้นักเรียนมีสถานนักเรียน เพื่อเป็นตัวแทนของนักเรียน เคารพและปฏิบัติตามมติเสียงส่วนใหญ่ จะต้องมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ครูเป็นผู้แนะนำและส่งเสริมให้เด็กมีการแสดงออกอย่างถูกต้อง เช่น มีการวางแผนทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นหมู่คณะ การฝึกนักเรียนให้มีระเบียบวินัยแห่งตน การรู้จักเสียสละ การเป็นผู้มีวัฒนธรรมและศีลธรรม ตลอดจนถึงการยอมรับเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น อีกประการหนึ่งคือ การบอกให้เด็กรู้ถึงสภาพอันแท้จริงของสังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในปัจจุบัน ครูต้องบอกให้เด็กทราบว่า

ในสังคมปัจจุบันสภาพเป็นอย่างไร เพื่อจะช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ได้มีระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง ในฐานะที่ครูคือผู้นำเยาวชน ครูจะต้องสร้างจิตใจประชาธิปไตยอย่างรีบด่วน หากจิตใจของครูเต็มไปด้วยความคิดเผด็จการแล้ว เยาวชนก็จะหลงทาง แล้วประเทศชาติของเราจะเป็นอย่างไร

สุภัทก์ ตลับทอง (2527 : 22 - 25) ได้พูดถึงประชาธิปไตยในสายเลือดคนเส้นทางที่มีชวากหนามไว้ว่า โครงการประชาธิปไตยในสายเลือด ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้อาศัยแม่บททางการศึกษาคือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นหลักในการวางโครงการ ซึ่งมีหลักดังนี้ ประการแรก จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน และมุ่งอบรมพลเมืองให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประการที่สอง ต้องการให้การศึกษาแก่พลเมืองทุกคนมีความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน และมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ประการที่สาม ต้องการให้พลเมืองไทยรู้จักใช้สิทธิเสรีภาพภายในกรอบของกฎหมาย ประการสุดท้าย ให้จัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีให้มากที่สุด ส่วนเรื่องความรู้ความสามารถต่าง ๆ ให้ความสำคัญรองลงมา

สำหรับวิธีการดำเนินการเรียนการสอนตามโครงการประชาธิปไตยในสายเลือด จะต้องดำเนินการดังนี้ กระบวนการเรียนรู้ใช้วิธีร่วมมือกันเป็นกลุ่ม ให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ให้นักเรียนรวมกลุ่มกันคิดแก้ปัญหา ฝึกให้นักเรียนมีความกล้าหาญซื่อสัตย์สุจริต ฝึกให้นักเรียนรู้จักให้บริการแก่สังคม สนับสนุนให้นักเรียนอาสาสมัคร เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น ฝึกให้นักเรียนแสวงหาเหตุผลหาหลักฐานข้อมูลแล้วอภิปรายร่วมกัน ฝึกให้นักเรียนคิดเป็น และกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในท้องถิ่น จะต้องหยิบยกมาเป็นอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ถึงแม้ว่าหลักการและวิธีการที่มุ่งให้เด็กมีประชาธิปไตยในสายเลือดเป็นสิ่งที่ดีก็ตาม แต่การนำมาปฏิบัติในห้องเรียนและผลในอนาคตในด้านคุณภาพของบุคคลยังมีปัญหาอยู่อีกหลายประการ ดังนี้ ประการแรก ผู้ใหญ่ในกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กมนโยบายการศึกษา ผู้วางหลักสูตรกับผู้กมนโยบายเป็นคนละคนกัน หลักสูตรกับการปฏิบัติจึงเป็นไปคนละอย่างกัน ประการต่อมา ตัวครูผู้สอน หลักสูตรหรือโครงการแม้จะดี ถ้าครูผู้สอนไม่นำไปปฏิบัติตาม หลักสูตรหรือโครงการนั้นก็ไร้ผล ประการสุดท้าย สภาพบ้านเมืองยังไม่เป็นประชาธิปไตย

โรงเรียนสอนให้นักเรียนเป็นประชาธิปไตยในวิถีชีวิต แต่พอนักเรียนออกมาสู่นอกโรงเรียน กลับหันมามีเป็นหลังมือ ก็เลยทำให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งในตัวเอง ถ้าไม่มีการแก้ตั้งกล่าว ความหวังที่จะให้เยาวชนของชาติมี "ประชาธิปไตยในสายเลือด" คงเป็นความฝันที่เลื่อนลอย เท่านั้น

ศิริกาญจน์ ทองอินทร์ (2529 : 20 - 23) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นเพียงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 โดยเน้นประชาธิปไตยในเรื่องของวิถีชีวิตประชาธิปไตยเป็นหลักใหญ่ ที่เห็นว่าควรปลูกฝังให้เป็นพฤติกรรมที่ถาวรในตัวนักเรียนประถมศึกษาคือ การให้รู้จักเคารพซึ่งกันและกัน (คารวะธรรม) การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (สามัคคีธรรม) และการใช้เหตุผลในการทำงานและแก้ปัญหา (ปัญญาธรรม) ส่วนแนวทางที่จะปลูกฝังให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยคือ การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางห้องเรียน การใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนและการทำงาน หากครูผู้สอนดำเนินการสอนตามกระบวนการที่คู่มือครูและแผนการสอนกำหนดไว้อย่างจริงจังแล้ว นักเรียนก็จะเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยตามที่ต้องการ หลักใหญ่ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนคือ การจัดกิจกรรมในห้องเรียนทำอย่างไรจะฝึกให้นักเรียนรู้จักการเคารพซึ่งกันและกัน รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักให้เหตุผลในการแก้ปัญหา กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมตามที่ฝึกในห้องเรียนแล้วจึงค่อยฝึกออกมานอกห้องเรียนต่อไป เช่น การเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน หรือกิจกรรมอื่นที่ฝึกในเรื่องระบบประชาธิปไตย ก็จะช่วยเสริมให้นักเรียนได้รู้เรื่องวิถีชีวิตประชาธิปไตยและระบบประชาธิปไตยไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นการฝึกฝนหรือเตรียมพลเมืองให้เข้าสู่ระบบการปกครองประเทศต่อไป

สุนทร จันทรตรี (2531 : 17 - 18) ได้กล่าวถึงความเข้าใจผิดบางประการในการสอนพฤติกรรมประชาธิปไตยว่า เมื่อเกิดความล้มเหลวทางการศึกษาขึ้น เรามักจะโทษว่าเป็นความผิดพลาดบกพร่องของหลักสูตรหรือทฤษฎีทางการศึกษา โดยลืมไปว่าผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งคือครูผู้สอน เป็นผู้นำหลักสูตรหรือทฤษฎีทางการศึกษามาแปลความหมายสู่การปฏิบัติจริง

ในเรื่องประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน ผู้สอนมีบทบาทอย่างมากในการถ่ายทอดประชาธิปไตยสู่ นักเรียน ถ้าครูผู้สอนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างผิด ๆ ก็เป็นการยากที่จะหวังว่าครูสามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมประชาธิปไตยไปสู่ นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ประเด็นแรกที่เข้าใจว่าเมื่อเป็นประชาธิปไตยแล้วต้องมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงว่าเสรีภาพนั้นทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่ ประเด็นที่สองคือ เรื่องความเสมอภาค เรามักจะเข้าใจกันว่าเมื่อเป็นประชาธิปไตยแล้วทุกคนต้องเท่าเทียมกัน โดยลืมนึกถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งที่จริงเสมอภาคคือทุกคนมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันที่จะประสบความสำเร็จเท่ากับความสามารถและความพยายามของเขา ฉะนั้นครู ต้องให้โอกาสแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เขาพัฒนาความสามารถอย่างเต็มที่ ประเด็นสุดท้ายคือการถือเสียงส่วนใหญ่ การแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยโดยถือเสียงส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ถูกต้อง หากเสียงส่วนใหญ่นั้นมีเหตุผล ไม่ขัดต่อระเบียบของสังคม และเป็นไปโดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญ

สำหรับ บรรจง ชูสกุลชาติ (2534 : 8 - 11) ได้แสดงทัศนะเรื่องประชาธิปไตย ในโรงเรียนไว้ดังนี้ ประชาธิปไตยในโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบวัฒนธรรม รวมทั้งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ยิ่งใหญ่ให้ ประชาธิปไตยในโรงเรียนเกิดขึ้นได้หรือไม่ได้ และสิ่งแวดล้อมทางจิตตานุภาพ ได้แก่ ความเชื่อ ความคิด ความเห็น ค่านิยม วิถีชีวิตแบบไทย ที่มีอิทธิพลให้เยาวชนประพฤติ ปฏิบัติหรือ วัจนการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ในการประกอบกิจการงานและอาชีพ เมื่อจบ การศึกษาในระบบโรงเรียนไปแล้ว

โรงเรียนสามารถให้ประชาธิปไตยเกิดขึ้นได้ จะต้องอาศัยหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้ ประการแรก ในการเรียนการสอนในกิจกรรมทุกกิจกรรม ในหรือนอกห้องเรียน ครูและ นักเรียนต้องร่วมมือกันหาทางเลือกที่สามารถร่วมกันกระทำให้บังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ประการที่สอง ครูจะต้องตั้งใจไว้เสมอว่าในการฝึกอบรมนักเรียนนั้นต้องมุ่งหมายที่จะให้ นักเรียนฝึกฝนอบรมตนเองได้ด้วยตัวเองมากที่สุด ประการที่สาม อย่าไปแยกว่าเราเป็นครู

เขาเป็นศิษย์ แต่ถือว่าเขาเข้ามาร่วมฝึกฝนอบรมร่วมกับเรา ประการที่สี่ ต้องชี้แนะให้ร่วมกัน คิดไปในแนวทางที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเสมอ ประการที่ห้า ควรน้อมนำให้นักเรียนได้พูดมากกว่าที่ครูจะพูดให้ฟัง บางโอกาสถ้าให้นักเรียนพูดแทนครูได้ ครูต้องให้โอกาสทันที ประการที่หก ในการส่งเสริมให้เด็กพูดนั้น จะต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กพูดแต่ความจริง พูดในสิ่งที่พิสูจน์ได้และทุกคนยอมรับได้ ประการสุดท้าย ควรน้อมนำให้นักเรียนได้ร่วมกันกระทำกับครูอาจารย์เพื่อสร้างความสงบสุขเป็นส่วนรวมของห้องเรียน นอกจากนั้นในสังคมประชาธิปไตยในความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความมีคารวะธรรม ความมีสัจธรรม และ ปัญญาธรรม